

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Numa Pompilius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

nihil inter eos & pueros dixit interesse, quod ce- A
 ciderint præceptorem, exultantes. Atqui id caput
 eo tempore non erat Lycurgo, ut multis imperan-
 tem relinqueret urbem suam, sed totam civitatem
 ceu vnum hominem censens beatam vitam ex
 virtute & ciuili trahere concordia, id spectans ma-
 chinatus est & concinnauit, ut ingenui & frugi
 redditi & continentes, quam diutissime durarent.
 Hoc fundamentum Plato reipubl. sumpsit, Dio-
 genes item ac Zeno, omnesq; quotquot commē-
 tati de his in cœlum feruntur, quum præter scripta
 & verba reliquerint nihil. Hic, qui non scripta, nō B
 verba, sed re in lucem edidit rempubl. quam imi-
 tati nemo queat, & arbitrantibus sapientem qua-
 lis informatur, nunquam existere posse, ob oculos
 posuit totam philosophantem civitatem, optimo
 iure, quicunq; vnquam respub. in Græcia institue-
 runt, antecelluit omnes gloria. Quamobrē illum
 Aristoteles non satis amplos pro merito honores,
 quanuis habeat amplissimos, habere ait Lacedæ-
 mone. Extat enim ibi templum, vbi ut Deo anni-
 uersaria sacra ei faciunt. Fama est, quum reliquæ
 eius in patriam relatæ essent, tumultum de cœlo
 fuisse tactum, idque si discesseris ab Euripide, qui C
 postmodum defunctus est, & in Macedonia pro-
 pe Arethufam humatus, haud temere contigisse
 cuiquam inter claros viros alii. Hoc quidem sup-
 petit magnum argumentum & testimonium stu-
 diosis Euripidis, quod soli ei post fata euenerit &
 delatum fuerit illud, quod diis gratissimo & san-
 ctissimo viro ante euenerat. Extinctum Lycurgum
 alii Cirræ affirmant, Apollothemis deporta-
 rum Elim, Timeus & Aristoxenus in Creta vitam
 finisse, & sepulchrum eius ostendi Aristoxenus ait
 in Pergamia iuxta viam regiam. Filium tradunt
 enim vnicum reliquisse Antiorum: quo sine prole
 defuncto familia eius exoleuit. Amici eius & fam-
 iliares anniuersaria & conuentū, qui longo tem-
 pore mansit, instituerunt: ac dies quibus conuen-
 tum celebrabant, Lycurgidas appellauere. Aristoc-
 rates Hipparchi filius hospites Lycurgi memo-
 rat, quum in Creta esset assumptus, rogatu eius
 corpus combussisse, cineresque dissipasse in pel-
 agus: quo caueret, ne si quando reliquæ suæ essent
 Lacedæmonem delatæ, tanquam ipse reuertisset,
 & solati essent iureiurando, rempublicam im-
 mutarent. Hæc accepimus de Lycurgo.

ὁ δὲ ἐν αὐτοῖς ἔφη Λυκούργον παιδαγῶγον ὅτι οὐ συνέβηαι τὸν
 παιδαγωγὸν γαυραίωντων. ἔμην τὸ γὰρ ὅτι Λυκούργου κεφα-
 λαὸν ἰὼ τότε πλείων ἢ γυμνῶν ἀπολιπὼν τὴν πόλιν. ἀλλ'
 ὡς ἄρ' ἐνὸς ἀνδρὸς βίῃ καὶ πόλεως ὅλης νομίζω δὴ δαίμονια
 αὐτῷ ἀρετῆς ἐπίνεσθαι καὶ ὁμοιοῦσ' ἑαυτῷ, ὡς ἔστι τὸ
 σωεπάξει καὶ σωήρμωσεν, ὅπως ἐλθούτεροι καὶ ἀνάρκειοι
 γυμνασῶν καὶ σωφρονιστῶν ὅτι πλείων χρόνον ἀφ' αὐτοῦ
 ταῦτα καὶ Πλάτων ἔλαβε τῆς πολιτείας ὑποθέσιν, καὶ
 Διογένης, καὶ Ζιλίων, καὶ πλείους ὅσοι τί ποτε τῶν ὅτι γυ-
 μνασῶν εἶπεν, ἐπαγοῦνται, γράμματα καὶ λόγους ἀπο-
 λιπόντες μόνον. ὁ δ' οὐ γράμματα καὶ λόγους, ἀλλ' ἔργον πο-
 λιτείας ἀμίμητον εἰς φῶς παρεστειγμένον, καὶ τοῖς ἀνυ-
 παρκῶν ἐστὶ τὸ λεγόμενον ὡς τὸν σοφὸν ἀφ' αὐτοῦ ὑπο-
 λαμβάνουσιν, ὅτι δειξάσ' ὅτι τὴν πόλιν φιλοφρόσων, εἰκότως
 ὑποθέσιν τῆς δόξης τοῖς πρώτοις πολιτῶν ἀμύμων ἐν πῶς Ἑλ-
 λησι. δι' ὅσον Ἀριστοτέλης ἐλάττωσ' ἄρ' ἀφ' αὐτοῦ ἢ ὡς ἔ-
 σθην ἰὼ αὐτὸν ἔχον ἐν Λακεδαιμόνι, καὶ ἄρ' ἔχοντα τὰς με-
 γίστας. ἰερὸν τε γὰρ ὅτι αὐτῷ, καὶ γυμνασῶν καὶ ἐκαστὸν ἐν αὐτοῖς
 ὡς θεῶν. λέγεται δ', καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ κρημνιστῶν οἴκα-
 δε, κεραυνὸν εἰς τὸν τάφον κατασκήψαι. ἔτο δ' ἔραδιως ἐτέρω
 πητὶ ὅτι φανῶν, πλὴν Εὐριπίδῃ συμπεσῶν ὑπερῶν, τελευ-
 τήσαντι, καὶ ταφέντι τὴν Μακεδονίαν ὡς Ἀρέθουσαν, ὡς τε
 ἀπολόγημα καὶ μῦθον μέγα ἐστὶ τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Εὐ-
 रिπίδην, ὅ μόνον συμπεσῶν αὐτῷ μὲν τελευτῶν, καὶ γυμ-
 νασῶν ἀπὸ φιλοφροσύνης καὶ ὁσιωτάτων ὡς ἔπειτα σωεπέσει.
 τελευτῶσ' ὅτι τὸν Λυκούργον οἱ μὲν ἐν Κίρρᾳ λέγουσιν Ἀ-
 πολλόθεμις δ', εἰς Ἡλιν κρημνιστῶν. Τίμαχος δ' καὶ Ἀριστοξέ-
 νος, ἐν Κρήτῃ καταβιάσαντα, καὶ τάφον Ἀριστοξένου αὐτῷ δει-
 κνύσασ' φησὶν ὑπὸ Κρητῶν τὴν Περραμίας ὡς τὸ ξενικῶν
 ὁδῶν. ἢ ὅτι λέγεται μονογυμνῶν καταλιπεῖν Ἀντίωρον οὐ τελευ-
 τήσαντος ἀπέκτισ' ὅ γινος ἐξέλιπεν. οἱ δ' ἐπ' αὐτοῖς καὶ οἴκῳ δὴ
 δολιχίπῃ καὶ σιῶδον ὅτι πολλοὺς χρόνους ἀφ' αὐτοῦ ἔσθην κα-
 τέστησαν, καὶ τὰς ἡμέρας ἐν αἷς συνήρχοντο, Λυκούργιδας
 παρεστειγμένον. Ἀριστοκράτης δ' ὁ Ἰππάρχου φησὶ τοὺς ξέ-
 νοις τὸν Λυκούργου τελευτῶσαντος ἐν Κρήτῃ, καὶ ὅσον ὅ σῶμα
 καὶ ἀφ' αὐτοῦ τὸ πέφρασε εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτῷ δεηθέντος,
 καὶ φυλαξαμένου μή ποτε ἀρετῆς τῆς λειψάνων εἰς Λακε-
 δαιμόνα κρημνιστῶν, ὡς ἐπανήκοντος αὐτῷ, καὶ τῶν ὄρκων λε-
 λυμένων, μεταβάλλωσι τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν οὖν
 εἰς τὸ Λυκούργου.

PLVTARCHI
 Numa Pompilius.

ST etiam de rege Numa, qui tempore vixerit, non leuis con-
 certatio: tametsi ad hunc auto-
 rem stemmata pro certo refer-
 re velint. Verum Clodius qui-
 dam in libro, cui titulum fecit F
 Indicem temporū, vetusta illa
 acta, quū excinderent Galli urbē, abolita contē-
 dit fuisse: quæ verò nunc in manibus teruntur, ef-
 se à nonnullis in gratiam certorum hominum
 in nobilissimas familias & gentes, à quibus alie-
 nissimi sint, penetrantium, falso conscripta.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
 Νουμάς.

ΣΤΙ δ' καὶ ὡς τὸ Νουμᾶ τῆ βασιλείας
 χρόνῳ καθ' οὗ γέγονε, νεανική ἀφ' αὐτοῦ
 καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς εἰς τὸν κατάγεσθαι τῶν
 σεμμάτων ἀκριβῶς δοκούντων. ἀλλὰ καὶ
 Κλωδίου τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων (ἔτα γὰρ
 πῶς ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον) ἰσχυρίζεται
 τὰ μὲν ἀρχαῖα ἐκείνη ἀφ' αὐτοῦ ἐστὶ ἐν πῶς Κελπηκίσι πάθε-
 σι τὴν πόλεως ἠφανίσθαι τὰς δ' οὖν φαινομένας, ὅτι ἀληθῶς συλ-
 κείσθαι, δι' ἀνδρῶν χριστομένων πῶν, εἰς τὰ ὡς ἔπειτα γῆ καὶ
 πῶς ὅτι φανερὰ τοῖς οἴκοις ὅτι ἔσθην ἀφ' αὐτοῦ εἰς βία ἀφ' αὐτοῦ.

λεξερμύς δὲ δὲ αὐτὸς Νουμῆος Ἰσούτο Πυθαγόρου σωήτης, Α
 οὐ μὴ ὅλως ἀξιοδοκίμῃ δὲν Ἑλλήνων καὶ Ἰσούτων Νου-
 μῆα μεταξὺ, καὶ τὰ αὐτῶν ἢ φύσιν διὰ τὸν καὶ ἀντάρκην ἡμέραν
 αὐτῶν ὁρῶν, ἢ βελτίον Πυθαγόρου βαρβάρῳ πῶ τ' τῆ
 βασιλείας ἀποδοῦναι καὶ ἴδωσαν οἱ δὲ Πυθαγόρου μὴ ὅλως
 ἡμέραν, καὶ τὸ Νουμῆα χροῖων ὁμοῦ πέντε ἡμέρας ἀποδοῦναι
 ἡμέραν Πυθαγόρου δὲ τὸν Σπαρτιάτιν, ὀλυμπία νενικησῶ
 σάδου ἔπει τῆς ἐκκαδεκάτης ὀλυμπιάδος, ἧς ἔτι τεῖτα
 Νουμῆος εἰς τὴν βασιλείαν κατέστη κληνηθείσα, αὐτῶν τ' Ἰταλί-
 αι, σὺν ἡμέραν τῶ Νουμῆα, καὶ σὺν Δακρυομένησιν τ' βασι-
 λείαν. ὅταν οὖν ὀλίγα τοῖς Ρωμαϊκοῖς ἐπιτιμῶν ὄμοιοι, τῶν Β
 Λακωνικῶν, ἀναμεμήσαν, Πυθαγόρου διδάξαντος, διῶως δὲ
 Νουμῆος, ἡμῶν μὴ ὡς Σαβίνων. Σαβίνοι δὲ βέλον Λα-
 κεδαιμονίων ἐαυτοῖς ἀποδοῦναι γεγενῆσιν. τοῖς μὴ οὖν χροῖων
 ἀναμεμήσαν χαλεπὸν ὅτι, ὅτι μάλιστα τοῖς οὐκ ὀλυμπιονί-
 κων ἀναμεμήσαν. ὡν τ' ἀναμεμήσαν ὅλως φαίνῃ Ἰταλίαν ἐκ-
 δοῦναι τὸν Ἡλῶν, ἀπ' ὁμοῦ ὁρμῶν ἀναμεμήσαν αὐτῶν
 πῶσιν. ἀ δὲ παρὰ τὴν Φαλακρῶν ἀξία λόγῳ ἡμῶν αὐτῶν Νουμῆα, διέ-
 ξιμῶν, ἀρχὴν οὐκ αὐτῶν λαβόντες.

Ἐξ ὁδοῦ ἐπιεικῶν τῶν ἢ Ρώμῃ καὶ τετρακοσίων ἡδὴ, Ρωμῆος
 βασιλεύοντος, ὡς πο' πέμπτη δέξασθαι μῆνος, (ἢν καὶ ἡμέ- C
 ραν νόνας καὶ παραπίνας καλεῖσιν) θυσιῶν πινὰ δημοτελῆ αὐτῶ
 τ' πόλεως ὁ Ρωμῆος ἔφυε, αὐτῶ τὸ καλεῖσθαι αἰγῶν ἔλος,
 καὶ παρὼν ἢ τε βελή καὶ τῶ δὴ μὲν ὁ πλῆθος. Ἐξ αἰφνης ὁ με-
 γάλῃ αὐτῶ τὸν αἰετῶ ὅπῃς ἡμοῦν, καὶ νέφους ὅτι τ' γὰρ
 ἐρείσαντος ἅμα πινὸν καὶ ζάλη, τ' μὴ ἄλλῳ ὁμοῖον ἐκ-
 πλαγῆται σιωπῆσιν καὶ σκεδασθῆναι, τ' ὁ Ρωμῆος,
 ἀφαίη ἡμέραν, καὶ μὴτε αὐτῶν ἐπι, μὴτε σῶμα τεθνηκότος δι-
 ρεθῆναι. χαλεπὴν δὲ τ' ἔσπευον ἀξία τ' πατερίων, καὶ
 ῥυθμῶν λόγῳ ἐπὶ τῶ δὴ μὲν κατ' αὐτῶν, ὡς πάλαι βαρυνόμε-
 νοι τῶ βασιλεύοντος, καὶ μετὰ τῶν ὁμοῖον εἰς ἐαυτοῖς ἡ- D
 λοντες, ἀμέλῃον τὸν βασιλέα. καὶ γὰρ ἔδοκ' Ἰσούτων ἡδὴ
 αὐτῶν φέρεσθαι καὶ μοναρχικώτερον αὐτοῖς, ἀλλὰ ταῦτα μὴ
 τῶ ἔσπευον ἔθεράπευον, εἰς ἡμῶν πῶσιν ἀναμεμήσαν ὡς ἔ-
 τεθνηκότα τ' Ρωμῆος, ἀλλὰ κρείττονος ὄντος μοίρας. καὶ Πέ-
 κλος, αἰὲρ ὅτι φαίης, δαμῶσατο Ρωμῆος ἰδῆν εἰς οὐρα-
 νὸν σὺν τοῖς ὀπλοῖς ἀναφερόμενον, καὶ φαίης ἀκῶσιν κελδῶ-
 ντος αὐτῶ ὀνομάζεσθαι Κυεῖον. ἔτερον ὁ παρὰ τὴν καὶ γὰρ
 αἰετῶν ἀναμεμήσαν πόλιν ἔσπευον τῶ μέλλοντος ἀποδοῦ-
 ναι βασιλείας, ἔπει τῶ ἐπὶ τῶ δὴ μὲν κατ' αὐτῶ τῶ πῶσιν
 ἡμῶν συγκεχεραμένων πολιταῖς, ἀλλ' ἔτι τῶ τε δήμου πολλὰ E
 κυμαίνοντος ἐν ἐαυτῶ, καὶ τ' πατερίων ἐν ἔσπευον ἐκ τ'
 Δακρυομένησιν αὐτῶν ἀλλήλοισιν ὄντων. ἔμῳ ἀλλὰ βασιλεύοντος
 μὴ ἔδοκ' ὅτι ἦσαν τε καὶ διέσθη ἔχ ἔσπευον αὐτῶν μόνος,
 ἀλλὰ καὶ ἡμῶν, ὁποῦτερον παρὰ τὸν ἡγεμόνα. καὶ γὰρ οἱ μὲν Ρω-
 μῆος αὐτοῖσι σιωπῆσαντες τ' πόλιν, οὐκ ἀναμεμήσαν ἐποι-
 εῖν πόλεως καὶ χροῖων τῶ Σαβίνων μεταλαβόντας, ἀρ-
 χῆν βιάζεσθαι τῶ ὅτι ταῦτα δέξασθαι καὶ τοῖς Σαβίνοις
 ὡς πῶσιν ἀναμεμήσαν λόγῳ, ἐπεὶ ταῦτα τῶ βασιλείας αὐτῶν
 ἀποδοῦναι οὐκ ἐσαῖασαν αὐτῶ Ρωμῆος, ἀλλ' εἴασαν
 ἀρχῆν μόνος, αὐτῶ ἀξιοῦτων τὸν ἀρχὴν ἡμέραν παρ' αὐ- F
 τῶν. ἔτε γὰρ οὐκ ταπεινότερων κρείττοσι αὐτῶ ἡμέραν καὶ
 αὐτῶ ἡμῶν, πλήθ' τε ῥῶσιν καὶ αὐτῶ ἀναμεμήσαν εἰς ἀξία-
 μα πόλεως ἐκείνοισι μὴ ἐαυτῶ. ἔσπευον μὴ οὖν τῶν ἐσαῖαζον.
 ὅπως δὲ μὴ οὐκ ἔσπευον οὐκ τῶ ἀναρχίας ἡ γὰρ
 ἀναρχίας μεταῶσιν τῶ πολιτῶν ὄντος, ἔταξον οἱ πατερίων πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντων αὐτῶ,
 οἱ μὲν

Quum autem fama obtineat Pythagoræ Numam
 auditorem fuisse partim eum Græcas literas planè
 negant attigisse: quasi aut sua indole & per se aspi-
 rare ad virtutem quicuerit, aut præstantiori Py-
 thagora tribui barbaro, nescio cui institutio possit
 regis: partim Pythagoram dicunt diu post se-
 quutum, atque ab Numæ seculo quinque ferme
 remotum ætatibus: sed Spartiatem Pythagoram,
 qui Olympiis cursu victor fuit circa sextam deci-
 mam Olympiadem, (cuius anno tertio est regnum
 Numa adeptus) quum peragraret Italiam, consue-
 tudinem habuisse cum Numa, atque in constitu-
 endo regno consiliorum ei fuisse adiutorè. Quare
 ex præceptis huius Pythagoræ non pauca esse in-
 stituta Lacedæmoniorum admixta Romanis. Et
 aliàs ortus fuit Numa ex Sabinis: Sabini colonos
 ferunt se Lacedæmoniorum. Cæterum ætates ad
 ætauffim exigere haud promptum sit, maxime si
 reducantur ad Olympionicas: quorum serò bre-
 viarium Elium Hippiam ferunt nullis certis ful-
 tum argumentis edidisse. Nos quæ memoratu di-
 gna de Numa comperimus, exponemus exordio
 hoc sumpto conuenienti.

Annus à condita Roma septimus & trigessimus
 agebatur, regnante Romulo, quum quinto die
 mensis Iulii, quæ nunc Nonas Capratinas vocant,
 sacrificium Romulus publicum extra urbem ad Ca-
 præ paludè, quam vocant, faciebat. Aderant sena-
 tus & frequens populus. Ibi atrox subito coorta tē-
 pestas, caligoq; cum procella & fragore ex æere in
 terram delata, cæterâ turbam percussam in fugam
 disiecit. Romulus autem est ex oculis elapsus, nec
 deinceps vel ipse vel corpus est defuncti visum.
 Vnde atroci suspitione patres cōtacti, ac manavit
 vulgò fama, iam pridem regnum exosus, quo eius
 vim sui iuris facerent, regem interemisse: iam enim
 asperius cum iis atque imperiosius videbatur egisse.
 At eam opinionem decretis ei diuinis honoribus
 discusserunt, quasi non mortuus Romulus, sed su-
 pra sortem humanam foret. Proclus autem nobilis vir
 vidisse sublimem secum armis raptum Romulum
 adiuravit, vocemq; audiuisse, Quirinum appella-
 ri se iubentis. Mox alius de creando rege motus &
 fluctus, nondum satis coalitis inter peregrinos &
 Romanos veteres animis, versauit ciuitatē. Nam
 populus inter se grauitè adhuc æstuebat: & patres
 inuicem suspecti dissidebant. Esse igitur regem o-
 mnibus placebat, sed certabatur contendebaturq;
 non de viro tantum, sed & vtra gens principem
 daret. Neque enim hi qui urbem cum Romulo
 condiderant, in animum inducebant concedere,
 vt recepti in ciuitatem & agrum Sabini imperate
 molirentur receptoribus. Contra Sabinorum ple-
 na æquitatis erat ratio: quia extincto rege suo Ta-
 tio non insurrexissent aduersus Romulum, sed re-
 gnare vnum permisissent, nunc vicissim regem
 ex corpore suo postulabant creati. Nam nec hu-
 miliores se præstantioribus Romanis coniunxis-
 se, & hac conglutinatione vires addidisse ex fre-
 quentia sua, corpusque illorum cum suo coniun-
 ctum ad dignationem ciuitatis prouexisse. Atque
 hoc semen erat seditionis. Ne autem suspensa si-
 ne imperio republ. discordia omnia misceret,
 comparant inter se centum quinquaginta patres,

οἱ μὲν

vt loco Quirini singuli vicissim cum insignibus A imperii solennia sacra obirent, & ius dicerent fenis horis nocturnis & fenis diurnis. Hæc temporis vtriusq; distributio & adæqualitatem rectè comparata magistratib. videbatur, & vicissitudo summi imperii ne id in oculos plebis incurreret, efficere: quum eundem conspicerent eodem die & nocte priuatum ex rege factum. Forma ea imperii apud Romanos Interregnum appellata. Quamquam autem eos apparet ita populariter & moderate præesse, non potuerunt tamen obtrectationem & murmur populi vitare, tanquam summam rerum ad paucorum arbitrium trahentes, & remp. ad nutum suum conuertentes, regem nollent. Conuenit inde inter vtranque factionem, vt altera regem ex alterius corpore legeret. Ita posse existimarunt potissimum tolli præsens certamen, eumq; qui creatus esset, fore æquabilem vtriusque, quòd iis qui ipsum creassent, esset ob beneficium deuinctus, & illis faueret ob necessitudinem. Quum permitterent veteribus Romanis Sabini lectionem, maluerunt ipsi regnum Sabino deferre, quam accipere regem ex illorum suffragiis Romanum. Ita re inter se deliberata, ex Sabinis creant Numam Pompilium, virum qui Romam non commigrauerat: verum adeò erat incluta apud omnes illius virtus, vt audito eius nomine, maiore plausu cum Sabini quam illi qui detulerat regnũ, acciperent. Vbi renuntiauerunt in concione quem dixissent regem, primores vtriusque factionis ad eum oratum, vt ad regnum suscipiendũ veniret, pariter mittunt. Curibus Numa celebri Sabinorum vrbe habitabat, à quibus Quirites se Romani vnà cum receptis Sabinis nominauere. Filius fuit Pomponii illustris viri, ex quatuor fratribus minimus, diuino quodam casu eadem genitus die qua Romulus condiderat Romam, ea est vndecimo Calend. Maias. Hic temperatum sua sponte ad omnem virtutem animum magis etiam doctrina, tolerantia & sapientiz studio excoluerat. Quarum præsidio artium, non modò motus animi illos infames, verum etiam honoratam apud barbaros violentiam & fraudulentiam extirpauerat: eam demum veram fortitudinem existimans, quæ cupiditatibus animi sui imponeret rationis frænos. Ita dum simul omnem luxum domo & delicias exigit, omnibus ciuibus & peregrinis integrum se in iudicando & consilio dando præber, otium suum non in iustis & quæstibus ponit, sed in religione deorum immortalium, & in contemplanda per rationem eorum natura & potestate: ingenti nomine fuit & gloria, vt ille quem confortem regni habebat Romulus, Tatius, vnicam filiam ei Tatiam nuptum daret. Nec tamen hæ nuptiæ ei tantos spiritus fecerunt, vt ad socerum migraret, sed ibidem commoratus in Sabinis est, tuens patrem: simulq; Tatia viri priuati otium honoribus & splendore, quibus potuit per patentem frui Romæ, prætulit. Cæterum hanc ferunt, postquam in Numæ matrimonio tredecim annos fuisset, decessisse. Hinc Numæ relicta vrbana vita, plerumque rusticari & errare solus voluit, egitque in lucis deorum sacrisque pratis ac solitudinibus. Vnde potissimum nata est de dea fama,

εν μέρει ἑκάστοις βασιλικῶν παρρησιῶν χρηστέμενον, ἡν τε τοῖς θεοῖς τὰ νενομισμένα καὶ χρηματίζῃ, ἔξ μὲν ὠρας τῆς νυκτός, ἔξ δὲ τῆς ἡμέρας Κυρίως. καὶ γὰρ ἡ ἀφαιρομένη τῶν χειρῶν ἑκατέρου πρὸς ἰσότητά κελεύει ἔχειν ἑδδοκεῖ τοῖς ἀρχοῖσι, καὶ πρὸς τὸ δῆμον ἢ μεταβολὴ τῆς ἐξουσίας ἀφαιρεῖν τὸ φθόνον, ὁρῶντα τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτός τὸ αὐτὸν ἰδιώτῳ ἐκ βασιλέως ἡρόμενον. ὃ ἔρημα τῆς τῆς ἀρχῆς μεσοβασιλείαι Ρωμῶν καλοῦσιν. ἀλλὰ καὶ πρὸ ἕτους πολιτικῶς καὶ ἀνεπαρκῶς ἀφηγεῖσθαι δοκῶντες, ὑπονοίας καὶ θυροῖσι παρῆπιον, ὡς μεριστῆς εἰς ὀλιγαρχίαν τὰ πρῶτα, καὶ ἀφαιροῦντες ἐκ σφίσι αὐτοῖς τὴν πολιτείαν, βασιλεύουσι ὃ ὅσα ἐθέλουσιν. ἐκ ποσῶν τε σιωπέσθαι ἀμφοτέρω πρὸς ἀλλήλους αἰεσίσεις, ὡς τε τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀποδείξαι βασιλέα. μάλιστα γὰρ οὕτως ἐν τε τῶν παρόντων παύσασθαι τὴν φιλονεικίαν, καὶ τὸ ἀποδείξαι πρὸς ἀμφοτέρω ἴσων ἡμέρας, τὸς μὲν, ὡς ἐλομένοις ἀγαπῶντα, τοῖς δὲ ἄλλοις ὅσα ἀφαιροῦσιν. ὅτι περὶ πάντων ὃ πρὸς τῶν Ρωμῶν τὸ Σαβίνων τὴν ἀρεσιν, ἔδδοξε μᾶλλον ἐλέασθαι Σαβίνων αὐτοῖς ἀποδείξασθαι, ἢ πρὸς τῶν Ρωμῶν ἐκείνων ἐλομέων. καὶ βουλοσάμενοι καθ' ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν ἐκ Σαβίνων Νεμῶν Πομπίλιον, ἀνδρα τὸ μὲν εἰς Ρώμῳ ἀπακτινῶν ἡρόμενον, γάριμον δὲ οὕτω δὲ ἀρετῶν ὄντα πᾶσι, ὡς τε τῶν ἐλομέων πρὸς τὸ μῖλλον ὄνομα δέντος αὐτῶν δέξασθαι τὸς Σαβίνους. φράσαιτες οὖν ὅτι δῆμον τὰ δεδομένα, πρὸς τῶν ἐκπέμποισι πρὸς τὸ ἀνδρα καὶ τὸς πρὸς τῶν ἀμφοτέρων, ἡκιν δεσποδῶντες, καὶ πρὸς λαβῆν τὴν βασιλείαν. ἡ δὲ πόλεως μὲν ὁ Νουμᾶς ὅτι φασὶς ἐκ Σαβίνου τὸ Κυρίως. (ἀφ' ἧς Κυρίως Ρωμῶν σφῶν αὐτοῖς ἄμα τοῖς ἀνακηρυχθεῖσι Σαβίνου πρὸς τῶν ἀνδρῶν) ἡ δὲ Πομπίλιος, ἀνδρὸς βίδοκίμος, πρὸς τῶν ἀδελφῶν νεωπάτος ἡμέρα ὃ γερωνῶς (καὶ δῆμον θεῖα τύχῳ) ἐκ τῶν Ρώμῳ ἐκίσασι οἱ πρὸς Ρωμύλον. αὐτῆ δὲ ὅτι πρὸς δεκαμῖα κελεύει Μαίων. φύσει ὃ πρὸς πᾶσαι ἀρετῶν ὃ κεκαμῶτος τὸ ἦθος, ἐπὶ μᾶλλον αὐτὸν δέξασθαι ἀφαιροῦσιν καὶ κακῶν καὶ φιλοσοφίας, οὐ μόνον τὰ λοιδορέμενα πάθη τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν βίδοκίμουσαν ἐν τοῖς βαρβάρου βίαι καὶ πλεονεξίαι ἐκ ποδῶν ποιησάμενος, ἀνδρείαν ὃ ἀληθῆ, τὴν ὑπὸ λόγου τῶν ὅτι θυμῶν ἐν αὐτῶν καὶ ἡρόμενος. ἐκ ὃ τῆς πᾶσι οἰκέτην ἄμα θυφῶν καὶ πολυτέλειαν ἐξελάνων, πρὸς τὴν πολίτη καὶ ξένω χρησῶν παρέχων ἑαυτὸν ἀμεμπτον δικαστῆ καὶ σύμβουλον, αὐτὸς δὲ αὐτῶν γοργῶν πρὸς τῶν ἀρετῶν καὶ ἡδοναθείας καὶ πρῶτον, ἀλλὰ περὶ τῶν θεῶν καὶ θεωρίων ἀφαιροῦσιν, φύσει τὸ αὐτῶν καὶ διωάμενος, ὄνομα μῆγα καὶ δόξαν εἶχεν, ὡς τε καὶ Τάπον τὸ ἐκ Ρώμῳ συμβασίλοισι τὰ Ρωμύλα, μᾶς αὐτῶν θυγάτρῶς οὐσίς Τατίας, ποιήσασθαι γάμοσιν ἐκείνων. οὐ μὲν ἐπήρηθη γε τῶν γάμων μετρίσασθαι πρὸς τὸ πεινερῶν, ἀλλ' αὐτῶν πρὸς τῶν πατέρω γερωνῶν ἐκ Σαβίνου, ἐπέμενον, ἄμα καὶ τῆς Τατίας ἐλομέως τὴν τῶν ἀνδρῶν ἰδιώτου ὄντος ἡουχίαν πρὸς τῆς ἐκ Ρώμῳ ἀφαιροῦσιν τῶν πατέρω ἡμῶν καὶ δόξης. αὐτῆ μὲν οὖν λέγεται τῶν καὶ δεκάτω μὲν τὸ γάμον ἔπει τελευτήσασθαι. ὃ δὲ Νουμᾶς ἐκλιπὼν τῶν ἐκ ἀφαιροῦσιν ἀγαυῶν τὰ πολλὰ καὶ πλανᾶσθαι μόνος ἠθέλει, ἐκ ἀλλοσι θεῶν, καὶ λει-

μῶσιν ἱεροῖς, καὶ τοῖς ἐρήμοις ποιοῦμενος τὴν διαίτην. ὅταν οὐχ ἦκιστα τὴν ἀρετῶν ὃ πρὸς τῆς θεᾶς ἔλαβε λόγος,

F

ως ερα Νεμας εκεινος οση αδημονια πιν ψυχης η πλανη
 τ μτ αι δεσποτων απολελοιπε βιον δλλα σμμοτερες γε
 γευμδος ομιλιας, και γαμψη θεων ηξιομδος, Η ηρια
 δαμνοι στωων ερωση και στωδιατωμδος, εδδαμψη αιηρ
 και τα θεια πεπνυμδος γεγενεν. οτι μη ουν ταυτα πολλοις τ
 πθρυ παλαμων μυθων εοικεν, ος οι Φρυγες τε παει Απρω, και
 Βιθιωοι παει Ηροδοτε και παει Ενδυμειωνος Αρκαδες, διζων
 τε πολλων εδδαμψων δη υνων και θεοφιλων ημεαζ δδ
 χρωτων, παει λαβοιντες ηγαπησαν, οση αδηλον εστι, και που
 λογος εχτ τ θεον, ου φιλιππων, οση φιλωρην, δλλα φιλα
 δεσπον οηα, τοις δεσφεροντως αγατοις εηλειν στωει
 να, και μη δεσχεραμειν μηδε απιμαζειν δμδρος θεου και
 σωφρονος ομιλιας. ως δε και σωμματος αι δεσποτου και ω
 ρας εστι τις θεω και δαμνοι κρινωια και χαιρις, ερην ηδη και
 τωτο πειστωμα. καιτοι δοκωσιν οση απιθανως Αιγυπιοι
 διαρειν, ως γεωακι μη οση αδυωαδεν πνδμα πλησιασα
 θεο, και υιας εστεκωιν ερχαζ ημεσεως, αιδρι τ οση εστι συμ
 μιξις παρος θεον, οση ομιλια σωμματος. αγνοοσι δε οτι ο
 μιγυμδον, ω μιγυται, τω ιστω ανταποδιδωσι κρινωιδου. ου
 μω δλλα φιλια γε παρος αι δεσπον ετ) θεων, και τον
 εστι ταυτη λεγυμδον ερωα, και φυομδον εις ετιμελεια
 ητοις και ερετης, παρεπον αι ειη. και ου πλημμελοσιν οι
 τον Φορδαυα και τον Υακινθον και Αδμητον ερωμδους
 Απολλωνος γεγενεαι μυθολογωωντες. ωσπερ αυ και τον Σι
 κυωνιον Ιππολυτον, ου δη και Φασιν, οσακις τυρη δεσπλεων
 εις Κιρραν οση Σικυανος, αυτα χεαν τω Πυθια, οη αιδα
 νομδω τω θεο και χαμεντος, αποθεασι ζην τοδε ο ηρωον,

Και ο αυθ Ιππολυτοιο φιλον κειρα εις αλα βαινη,
 Πινδαρου η και τω μελανερα εω ημεαζ τ Γδωα μυθ
 λογοσιν. απεδωκε δε υια υμιλω και Αρχιλοχω και Ησιό
 δω τελοτησαι δεσπαι μούσας ο δαμνοιον. Σοφοκλες η
 και ζωντι τ Ασκληπιον ετιζενωπλωα λογος εστι, πολλα με
 χει δευεθ δεσπωζων τεκμηρια. και τελοτησαιπι τυχειν
 ταφης αλλως θεος (ως λεγεται) παρερεν. ερα ουν αζιον
 εστι, ταυτα συχωρωμα εστι τετων, απιπειν ει Ζαλδωκα, και
 Μινα, και Ζωραετη, και Νουμα, και Λυκυργω, βασιλεια
 κυβερνωσι, και πολιτεια δεσπασμουσιν, εις ο αυτο εφοιτα ο
 δαμνοιον; η τουτοις μη ειχες εστι και σπουδαζοντα θεοις ομι
 λειν, οπι διδασκαλια και παραμεισι τω βελιτων ποιηταις
 η και λυειοις μινυειζοσιν, ει παρ ερα, χεηοται παζοντα;
 ει η λεγυις αλλως, και Βακχυλιδω, Γλαττωα κελδωτος.
 οση γδ ατερος λογος εχτ πι φαυλον οη παει Λυκυργω και
 Νουμα και τοιουτων αλλων αιδρων λεγοσιν, ως δεσχερεκα
 και δυσαρετα πληθη χεσυμδου, και μεγαλας ετιφερον
 τεσ ταυς πολυτειαυ καινοτομιαυ, παροσποηοσιν το τω απο
 τω θεου δεζω, αυτοις εκεινοις παρος ος ερηματιζοντο, σω
 τηειον οουσαι. δλλα γδ ετος ηδη δεσπτελωωπι τα Νουμα
 τεαταρεκσων, ηχον, απο Ρωμης οι παρεσβες παειακωντες
 επι τω βασιλεια. τος η λογος εποιησατο Περικλος και
 Ουελεσος, ων παρετερον ετιδωζος αυ ο δημος αιρησαται τ
 ετερον βασιλεια. Περικλω μη τ Ρωμωλου λαων, Οεελε
 σα η τω Ταπιου μαλιστα παροσχεοντων. ετοι μη ουν βρα
 χεα διελεζθησαν, οιομδου τα Νεμας τ στωτυχιδω ασα
 ζομδω γεγενεαι αυ ο ουμκερον (ως εοικεν) ερην, δλλα και λογων πολλων η δεησεως, ο πεισση και μετρεσηση γε
 μω αιδρεθς ησυχια και ειρωη βεβιωκωτος εις ερχω πολεωσ εσπον πινα γεγημεδης πολεμω και στωπυσημδης.

A nullo Numam illum mcerore aut perturbatione
 mentis in secessu viuere, sed sublimioris gustu co
 tubernii & caelestibus nuptiis potitum, ex dea E
 geria ipsius amore flagrantis congressu atq; con
 suetudine vitam beatam esse adeptum, & rerum
 diuinarum scientiam hausisse. Haud obscurum est
 haec multas respiscere veteres fabulas, quas Phry
 ges de Atte, Bithyni de Herodoto, & de Endymio
 ne Arcades, deq; aliis compluribus, quos beatos
 ducebant & diis gratos, a maioribus acceptas pro
 bauerunt. Et sane non mirum est, quum no equo
 rum vel auium deus, sed hominum amore tenea
 tur, cum iis qui virtutibus excellunt, cupere cum
 vna esse neq; respuere hominis diuini & sapientis
 familiaritatem. At corporis quoq; humani & spe
 ciei deum laremq; trahi consuetudine & gratia, id
 vero est difficile creditu. Et quidem non absurde
 putantur Aegyptii digerere, nihil prohibere quin
 habitus dei appulsus mulieri, principia infundat
 generationis, sed viro nullu cum dea patere con
 gressum vel corporis consuetudinem. Verum i
 gnorant hi parem inuice reddere commixta com
 municationem. Sed enim esse diis charum homi
 nem, atq; hinc amorem illum, quem aiunt, existere
 adtuendam modestiam & virtutem, haud fit ab
 sonum. Neq; errent illi qui Phorbantem, Hyacin
 thum, Admetum, ab Apolline fabulantur adama
 tos, sicut etiam Sicyonium Hippolytum, cui aiunt,
 quoties a Sicyone transmitteret Cirrham, sortes
 Pythiam, quasi sentiente deo & exultante, dedisse,
 vaticinariq; hunc versum solitam,

Iamq; iterum Hippolyti charum caput aquora sulcat.
 Iam Pindari quoq; eiusq; carminum Pana deside
 rio captum fuisse est in fabulis. Ad haec Archilo
 cho & Hesiodo carminum gratia fato functis ha
 bitum a deo honorē. Sophoclis etiam viui Aescu
 lapium hospitio vsu fama est, quae multa ad hanc
 vsq; memoriā vestigia retinet: & defuncto alium
 deum sepulturam perhibent curasse. Sed quum
 his fidem habeamus, quid? num abnuemus Za
 leuco, Minoē, Zoroastre, Numa, Lycurgo, regnis
 moderantib. & constituentibus resp. deum vsu
 familiariter? An verò potius cum his deos dice
 mus, vt recta suggerant iis & moneant, esse ferio
 congressos: poetis verò & lyricis vibriffantibus, si
 tamen vnquam, per lusum frui? Sicui videtur ali
 ter, lata est via, vt verbis Bacchylidis vtar. Sed nec
 altera fama, quae de Lycurgo, Numa & similibus
 viris refertur, quicquam habet absurdi, quum fe
 rocem multitudinem & difficilem tractaret, mul
 taq; in ciuitatibus suis nouarent, commentos fuif
 se, vt auctoritatem diuinam adhiberent illis ipsis,
 ad quos ista simulabant, salutarem. Porro Numam
 annum agentem quadragesimum legati Romani
 acciuerunt ad accipiendum regnum. Verba fece
 runt Proculus & Velefus, quorum alterutrum po
 pulus antè videbatur ad regnum prouecturus.
 Proculi veteres Romani, Tatii factio fuerat Velefi
 studiosa. Breuis fuit oratio eorum fortunam dela
 tam rati Numae gratam fore. Atqui non parui ne
 gotii sanè fuit, sed multae persuasionis & con
 tentionis inducere eum & flectere sententiam e
 ius, vt ex tranquilla & quieta vita imperium
 reciperet ciuitatis in bello quasi natae & adultae.

Igitur patre & Martio propinquo adhibitis, respondit omnem vitæ conuersionem lubricam homini esse, cui verò ad vitam tolerandam nihil absit, & cui res suæ satis debeant placere, eum nihil præter dementiam ex assuetis auferre & traduce- re, quæ si nulla re alia, quòd stabiliora certè sunt, præcellant incertis. Tametsi obscurus non sit status regni ex Romuli casibus coniciienti, quanta suspicione asperfus insidiarum college structarum Tatio fuerit, quantum etiam senatum, quasi necatus ab eo, presserit. Atqui Romulum hi vulgò (inquit) celebrant diis fatum, diuinaq; ei incunabula tribuunt, & seruatam infantem incredibili modo autumant. Nobis mortale genus, nutrimenta & rudimenta sub hominibus quos cognoscitis. Laus verò morum meorum aliena est à regnatura, magnum otium & tranquillitatis literarum studium. Ingens etiam mihi est & inueteratus pacis amor rerumq; quietarum & hominum cœtus ad deorum honorem, & ad se mutuò inuitandos celebrantium, cetera seorsum agros colentium aut pascentium. Vobis Romani multa bella Romulus inuitus fortasse reliquit. Ad ea sustinenda ciuitas ardentem desiderat & viuudum regem. Iam multum assuetus populus est armis, & ob secundum rerum cursum alacris: neq; quenquam latet tendere ad maiora eum & libidine flagrare in alios dominandi, vt planè despectui sit futurus is qui veneretur deos, & colere iustitiam, rapinam atque bellum odisse doceat ciuitatem, quæ ducem potius ad bellandum, quàm quærat regem. His verbis repudiantem regnum Romani maiorem in modum obtestari & orare ne iterum ipsos in seditionem & bellum ciuile coniceret, quum alium, in quem consensura vtraq; factio esset, non haberent. Iam etiam parens & Martius summotis illis suadere & vrgeri seorsum eum ad recipiendum ingens & cœleste donum. Siue diuitias tua contentus forte (inquiunt) non desideras, neque splendorem imperii & potentia secltaris excellentiore præditus virtute, saltem regni administrationem ministerium existima dei, qui excitat, neque obsolescere & torpere istam patitur tantam iustitiam. Noli itaque declinare & defugere imperium, quod sapienti viro egregiorum & magnorum factorū est stadium, in quo & deos colere magnificè, & ad pietatem mollire liceat homines, qui facillimè & promptissimè ad principis semores conformant. Hi etiam Tatum dilexerunt aduenam principem, & Romuli memoriam honoribus diuinis consecrauerunt. Quid si victorem populum iam satietas capiet belli, triumphisque expletus & manubiis, sedatum principem & iustitiæ cultorem ad ciuitatem legibus & pace temperandam exoptat? Qui si vel immodico & infano bellandi ardeat studio, nōne fatius sit habenas tenentem aliò diuertere feruorem eius, patriæque atque vniuersæ Sabinorum genti florentem ciuitatem & opulentam necessitudine & amicitia copulare? His accesserunt (vt fertur) fausta prodigia, contentioque ciuium eius & studium, vt diuulgatum est quid adferrent legati, rogantium iret, atque regnum capesseret ad vnanimitatem & concordiam inter ciues conciliandam. Vt in eam sententiam descendit, re diuina facta Romam profectus est. Prodiit ei obuiam incredibili desiderio senatus populusque.

A ἔλεγμα οὖν τῷ τε πατρὸς αὐτῷ παρόντος, καὶ Μαρκίου, τῶν
 συγγράων ἐνός, ὡς Πᾶσα μὲν αὐθροπίνου βίου μεταβολή, ὡς
 σφαλερόν ᾧ δὲ μηδὲ ἀπέσι τι τῶν ἰχθυῶν, μήτε μεμωτόν
 ὅτι τῶν παρόντων, τῶτον ὁσδὲν ἄλλο πλὴν αἰοια μεταχρησθῆ
 καὶ μετῆσπον ἐκ τῶν σιωπῶν. οἷς καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον παρρησίη
 τῶν βεβαυοτέρω Διφφέροι τῶν ἀδήλων. ἀλλ' ὁσδὲ ἀδήλα
 τὰ τῆς βασιλείας τοῖς Ρωμύλου τεκμηρυμῶν παρήμα-
 σιν, ὡς ποτηρῶν μὲν αὐτὸς ἔλαβε δόξαν, ὅτι βουλευσάμ τῶν
 σιωπῶν τῶν Ταπίω, ποτηρῶν δὲ τοῖς ὁμοτίμοις παρρησίησεν,
 ὡς ἀνηρημῶν ὡς αὐτῶν. καὶ Ρωμύλον μὲν οὗτοι παῖδα
 Β θεῶν ὑμνοῦσι φήμας, καὶ ἔσφιλώτινα δαυμῶνιον αὐτῶν καὶ σωτη-
 ρίαν ἀπίσιν ἐπινητίου λέγουσιν. ἐμοὶ δ' καὶ γῆρος διητόν ὅτι, καὶ
 ἔσφιλῶ καὶ παίδευσιν ὡς ἀνδραπέτων, ὡν ὅσα ἀγνοῖ τε γε-
 γνημῶν. τὰ δ' ἐπαινήματα τῶν ἔσφιλῶ, βασιλεύειν πόρρω μέλ-
 λοντος ἀνδρός, ἡσυχία τε πολλή καὶ ἄσχετος παρρησίη ἀ-
 παρρησίησιν. ὁ δὲ δεινὸς ὅσα καὶ σιωπῶν εἰρήνης ἔρας καὶ
 παρρησίησιν ἀπολέμωσιν, καὶ ἀνδραπέτων ὅτι τιμῆ θεῶν καὶ
 φιλοφροσυνῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ σιωπῶν, τὰ δὲ ἄλλα καθ' ἐ-
 αὐτοῖς γεωργῶν ἢ νεμόντων. ὑμῖν δ' ᾧ Ρωμῶσι, πολλοὺς
 μὲν ἴσως ἀβουλήτοις ἀπολέμωσιν πολέμοις Ρωμύλος, οἷς
 C αἰτερείδοντος ἢ πόλις ἐμπύρου δεῖται βασιλέως καὶ ἀκμά-
 ζοντος πολλῆ δ' καὶ σιωπῶν καὶ παρρησίησιν δι' ὀτυχίαν γέ-
 γονε τὰ δὲ μῶν, καὶ ὁσδὲνα λέληθεν αὐξέσθαι καὶ κρατεῖν ἐ-
 τέρων βουλόμῶν ὡς τε καὶ γῆρος αὐτῶν εἴη πᾶλλα, θεραπέτων
 θεῶν καὶ δικίω τιμῶν, βίαν δ' καὶ πόλεμον ἐρραίνην διδάσκον-
 τος πόλιν στρατηλάτου μᾶλλον ἢ βασιλέως δεομῶν. τοιού-
 τοις λόγῶσιν ἀφοσιωμῶν τῶν βασιλείαν ᾧ ἀνδρὸς, οἷ τε Ρω-
 μῶσι πᾶσαι ἐποιούτω σπουδῶν ἀντιβουλοῦντες, καὶ δεομῶν
 μὴ σφας αὐτῶσιν εἰς γῆσιν ἐμβαλῆν καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, ὅσα
 ὄντος ἐτέρω παρρησίησιν ἀμφοτέρωσιν σιωπῶσιν αἰ γῆσιν, ὅ, τε
 D πατῆρ καὶ ὁ Μάρκιος, ἐκείνων μετασάντων, ἰδία παρρησίησιν
 τῶν Νουμῶν ἐπέσιν δὲ γεῶν μέγα καὶ γῆσιν δῶσιν. Εἰ δ' αὐ-
 τὸς οὐτε πλούτου δὲ δ' αὐτάρκειαν, οὐτε δόξαν ἄσχετος καὶ
 διωαθείας ἐξήλωσας κρείσσονα, τῶν αὐτῶν ἄσχετος ἔχων. ἀλλ'
 ὡς παρρησίησιν γε θεοῦ ὁ βασιλεύειν ἡγεμῶν, ὅσ γε αἰεσίησιν
 καὶ ὅσα εἰ καὶ κείσθαι καὶ ἄσχετος τῶν ἐν σοὶ ποσῶν τῶν δικῶν
 σιωπῶν μὴ φεῶν, μηδὲ ἀποδίδρασκε τῶν ἄσχετος, αἰδρῶ
 φροσῶν παρρησίησιν καλῶν καὶ μεγάλων οὐσῶν γῆσιν ὅσα
 ἢ καὶ θεραπέτων θεῶν μεγαλοπαρρησίησιν εἰσι, καὶ παρρησίησιν
 ἀνδραπέτων ἡμερώσιν, ῥᾶσα καὶ τᾶσθα μεταχρησῶν
 E ὡς ὁ κρατεῖντος. ἐπι καὶ Τάπιον ἐρερῶν ἐπηλίω ἡγεμῶν,
 καὶ τῶν Ρωμύλων μῆμῶν ἀποθεοῦσιν τῶσιν τιμῶσιν. τίς δὲ οἷδεν
 εἰ καὶ νικῶντι δὲ μῶν πολέμου κέρως ἔσθαι, καὶ μεσῶν θριαλέων
 καὶ λαφύρων γερονότες, ἡγεμῶν παρρησίησιν καὶ δικῶσιν ἐταῶσιν
 ἐπ' ὀνομῶν καὶ εἰρήνῃ ποθοῦσιν; εἰ δ' ὅσα καὶ ποσῶν πασῶν
 κρατῶσιν ἔχουσι καὶ μεμῶσιν παρρησίησιν πόλεμον, ἀρ' οὐχὶ βέλ-
 τον ἀλλὰ χῶσιν τῶν ὀρμῶν αὐτῶν βέπειν, ἀρ' ἄσχετος ἔχουσιν
 τῶσιν λῶσιν; τῆ δ' παρρησίησιν καὶ ποσῶν τῶν Σαβῶν ἔδης σιω-
 δεσμον ὀνομῶν καὶ φιλίας παρρησίησιν πόλιν ἀκμάζουσαν καὶ
 διωατῶν γῆσθαι; τούτοις παρρησίησιν (ὡς λέγεται) σημεῖα τε
 F χρεσῶν, καὶ σπουδῶν τῶν πολιτῶν, καὶ ζήλως, ὡς ἐπύθοντο τῶν
 παρρησίησιν, δεομῶν βασιλείαν καὶ παρρησίησιν τῶν βασι-
 λείαν, ὅτι κρινῶν καὶ συγκρατεῖ τῶν πολιτῶν. ὡς οὖν ἐδί-
 δακτο, θύσας τοῖς θεοῖσιν παρρησίησιν εἰς τῶν Ρωμύλων. ἀπῶντα
 δὲ ἢ βουλή καὶ ὁ δῆμος, ἔρωσι θαυμάσῶν τῶν ἀνδρῶν,
 F ij

Fertur ille ita mansuefecisse aquilam, vt certis A vocibus sifteret & deuocaret superuolantem. Iam in conuentu Olympiaco transeuntem femur aureum protulisse, aliasque commemorant mon- strificas eius artes & facta. Quare scripsit Timon Phliasius,

*Pythagoram technis captantem nominis auram
Vita & mulcentem blandis sermonibus aures.*

Numæ fabula deæ cuiuspiam aut nymphæ mon- tanæ amor & arcanum cum ipso contubernium, vt supra diximus, erat, mutuaque cum Musis consuetudo. Plerasque autem diuinationes suas contulit in Camænas. Vnam peculiariter atque eximiè venerari præcepit Romanis, Tacitam eam nominauit: quæ commemoratio visa est & obseruatio silentii Pythagorici. Iam huius de sta- tuis scita, vndequaue Pythagoræ placitorum sunt germana. Neque enim ille sensui aut vlli dolori expositum rerum principium esse, sed in- uisibile, incorruptum, sola mente existimauit apprehensibile. Hic vetuit Romanis hominis vel bestię formam tribuere Deo, neque fuit vlla a- pud eos antè vel picta vel ficta imago Dei, sed pri- mos centum sexaginta annos templa extruxe- runt & cellas Diis, simulacrum per id temporis nullum habuerunt, nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque aspirari aliter ad Deum quàm mente posse. Ad hæc hostiæ eius re- spondent planè victimis Pythagoricis: incruen- tæ enim erant, ac ferè farina, libaminibus ex vino & rebus simplicissimis parabantur. Aliis præ- terea argumentis vrgent remotioribus horum contubernium. Quorum vnum est, quod dona- uerunt Pythagoram Romani ciuitate, vt author in libro quodam Antenori dicato comicus est E- picharmus, vir antiquus & ex schola Pythagori- ca. Alii quod vnum Numa ex quatuor filiis suis nomine Pythagoræ filii appellauerit Mamer- cum. Ab illo Æmyliam quoque gentem patri- ciis insertam nomen referunt traxisse, regemque blando eo nomine expressisse illius in dicendo lepores & venustatem. Nos Romæ ex multis ac- cepimus, quum narrarent ex Oraculo, quod o- lim iusserat Romanis vt sapientissimo & fortis- simo inter Græcos statuas apud se locarent, duas æneas in foro posuisse, vnam Alcibiadis, alte- ram Pythagoræ. Verùm hæc ambiguitatis sunt plena, quæ certè stultæ sit pertinaciæ prolixius agitare vel adstruere. Iam etiam sacerdotum, quos Pontifices vocant, adscribunt ordines & primordium Numæ, aiuntque ipsum inter eos Pontificem maximum fuisse: inde ducto voca- bulo (vt nonnulli volunt) quod Deos curent, qui potestatem & arbitrium habent omnium rerum. Sunt qui à dictione Possè deducant, exemptis qui- busdam literis, præcipiente sacerdotibus legistato- re sacrificia facere quæ possent, nec, si quod inter- uenerit maius impedimentum, fatigante eos. Ma- xima pars nomen omnium absurdissimum appro- bant, neq; aliunde quàm à sacris quæ peragebatur in pontibus, sanctissimis & antiquissimis hos co- gnomen inuenisse: quorum tuendorum & refici- endorum, vt cæterorum perpetuorum & solenni- um sacrorum, ad hos sacerdotes cura pertineat:

ἄλλων ὅτι τὸ γέφυρον ἱερῶν, ἀγιοτάτων καὶ παλαμοτάτων ὄντων· ποντήμι γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ γέφυρον ὀνομάζουσιν. εἰ μὲν οὖν καὶ τὴν ἑσπερίαν αὐτῶν καὶ τὴν ὀπίσθην αὐτῶν, ὡς ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ παταίων ἱερῶν, προσήκουσαι τοῖς ἱερῶσιν.

καὶ γὰρ ἐκείνος ἀπέων τε δοκεῖ παραύνα φωνῆς ἕσπερον ὅτι ἐπι- στας καὶ κελαιαγῶν ὑπερίπλάμνον, τὸν τε μὲρὸν ἀποφῆναι χρυσοῦ ὀλυμπιάσι διαπορόμενος τὸ πρὸς ἡμῶν. ἄλλας τε τετρατάδης μηχανῆς αὐτῶν καὶ περὶ τῆς ἀειδητικῆς ἐφ' αἷς καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἔγραψε,

*Πυθαγόρειον ἵερὸν ἀποκλίνοντ' ὅτι δόξας,
Θῆρη ἐπὶ αἰθεράτων, σεμνησεῖνης ὀαεῖς ἰώ.*

τῶν δὲ Νουμᾶ, δράμα θεᾶς πινος ἢ νύμφης ὀρείας ἔρωτος ἰώ, καὶ στωιοσία πρὸς αὐτὸν ἀπόρρητος, (ὡς περ εἴρηται) καὶ κρινῶν μὲν μουσῶν διατελοῦσιν. τὰ γὰρ πλείστα τῶν μαντευμῶν, εἰς μουσῶν αἰθῆρα, καὶ μὴ μούσων ἰδίως καὶ διαφερῶντως ἐδί- δαξε σέβασθαι τὸς Ῥωμαίους, Τακίτην παρασηρῶσας, οἷσι σιωπηλῶν ἢ νέδων ὅσων εἴη δοκεῖ τὴν Πυθαγόρειον ἀπομνη- μονόνοτος ἐχρησίσαι καὶ πρῶτον. ἐστὶ δὲ καὶ τῶν ἀφι- δρυμῶν νομοθετήματα πρὸς τὰ παλαιὰ ἀδελφὰ τῶν Πυθα- γόρου δογμάτων. ἔτε γὰρ ἐκείνος ἀδελφὸν ἢ πατέρα, ἀόρατον δὲ καὶ ἀκίνητον καὶ ἰοτήτων ὑπελάμβανεν εἶη ὁ θεῶν. οὗτ' ἵ δὲ διεκάλυπεν αἰθεράτων καὶ ζωόμορφον εἰκόνα θεοῦ Ῥωμαίοις νομίζον. οὐδ' ἰώ παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτόν, οὔτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ πρὸς τὸν, ἀλλ' ἕκαστον ἐβδιδμήκοντα τοῖς θεῶσιν ἔτεσι ναοῖς μὲν οἰκοδομούμενοι διετέλει, καὶ κελιάδας ἱερεῖς ἱστῶντες, ἀγαλμα δὲ ὅσων ἐμμορφον ποιού- μενοι διετέλει. ὡς εὔτε ὅσον ἀφομοιοῦν τὰ βελτίονα τοῖς χείροσιν, οὔτε ἐφάπτεσθαι θεοῦ διωατὸν δὴ ὡς ἢ νοήσει. κα- μιδῆ δὲ καὶ τῶν θυσιῶν ἔχεται τῆς Πυθαγορικῆς ἀγείρας· αἰάμακτοι γὰρ ἦσαν, αἱ τε πολλὰ δὲ ἀλφίτου καὶ σπονδῆς καὶ τῶν ἀτελεσάτων πεποιημένων. χεῖς δὲ πύτων, ἔτερος ἔξωθεν ἐπαγαγόντων τεκμηρίοις, τὸ δὲ δὴ τῶν στωιο- κειοῦτες. ὡν ἐν μὲν ὅσιν, ὅτι Πυθαγόρειον τῆ πολιτεῖα Ῥο- μαῖοι προσέγραψαν, ὡς ἰσόρηκεν Ἐπίχρημος ὀκωμικός ἐν

D πινὶ λόγῳ πρὸς Ἀντίωρον γεγραμμένῳ, παλαιὸς αἰὲρ, καὶ τῆ Πυθαγορικῆς διατελοῦσιν μετεγρηκῶς. ἔτερος δὲ, ὅτι τεσσά- ρων ἢ ὄν βασιλεῖ Νουμᾶ ἡμομύων, ἕνα Μάμερκον ὅτι τῶν Πυθαγόρου παιδὶ παρασηρῶσεν. ἀπὸ ἐκείνου δὲ καὶ τῶν Αἰ- μυλίων οἶκον ἀναμνησῆναι τοῖς παταίοις ὀνομασθῆναι φασὶν οὔτως, ὑποκρυζομένου τῶ βασιλέως τὴν ἐν τοῖς λό- γοις τῶ ἀδελφῶν ἀμυλίων καὶ χεῖν. αὐτοῖς δὲ ἀκίνητα μὲν πολ- λῶν ἐν Ῥώμῃ διεξιόντων ὅτι Ῥωμαίοις ποτὲ χρυσοῦ ἡμο- μύου, τὸ φρονιμώτατον καὶ τὸ ἀδριότατον Ἐμυλίων ἰδρύ- σασθαι παρ' αὐτοῖς, ἐσησάν ὅτι τῆς ἀρετῆς εἰκόνας χαλκῆς

E δύο, τὴν μὲν Ἀλκιβιάδου, τὴν δὲ Πυθαγόρου. ταῦτα μὲν οἷον ἀμφισβητήσεις ἔχουσι πολλὰς, καὶ ὁ κινεῖν διαμικρο- τέρων, καὶ τὸ πιεῦσθαι, μειρακιώδους ὅτι φιλονεικίας. Νου- μᾶ δὲ καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων, οἷς ποντίφικας καλοῦσι, δια- τάξιν καὶ κελιάσιν ἀποδιδάσκει, καὶ φασὶν αὐτὸν ἕνα τούτων τὸ θεῶν γεγενῆσθαι, κελιάσιν δὲ τὸς ποντίφικας, οἱ μὲν ὅτι τῶς θεῶς παραπύουσιν, διωατοῖς καὶ κελίοις ἀπὸ πύτων ὄντας· ὁ γὰρ διωατός, ὑπὸ Ῥωμαίων ὀνομάζεσθαι ποντῆς· ἔτερος δὲ φασι πρὸς ὑπερῶσιν γεγενῆσθαι τὸνομα τῶ διωατῶν, ὡς τῶ νομοθέτῳ τῶ διωατῶν ὅτι τελεθῆναι ἱεραργίας τὸς ἱερεῖς κε-

F λείοντος· ἀπὸ δὲ ἢ ἡ κάλυμα μείζον, ἢ συκροφαιτῆτος. οἱ δὲ πλείστοι μάλιστα καὶ ὁ ἡμῶν τὸ ὀνομαζέσθαι δοκιμάζουσιν, ὡς ἔδεν ἄλλ' ἢ γεφυροποιῖς τὸς ἀδελφῶν ὅτι κληθέντας ἀπὸ τῶ ποιου- μένων ὅτι τὸ γέφυρον ἱερῶν, ἀγιοτάτων καὶ παλαμοτάτων ὄντων· ποντήμι γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ γέφυρον ὀνομάζουσιν. εἰ μὲν οὖν καὶ τὴν ἑσπερίαν αὐτῶν καὶ τὴν ὀπίσθην αὐτῶν, ὡς ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ παταίων ἱερῶν, προσήκουσαι τοῖς ἱερῶσιν.

ου γδ θεμιτον διλ' επαρθον η γειοσαι Ρωμοις τω καπα-
 λισι της ξυλινης γεφυρας λεγεται οτι ο παμπδω αυθ
 σιδ ηρου κτ' ερηι λογοι συγγερωμφωσαι αρα τω ξυλων η
 δε λιθινη πολλοις υστερον εξειργαθη χρονοις απο Αιμου-
 λίου βασιλευσος ου μινω δλλα και τω ξυλινω τω Νου-
 μα χρονων απολειπεσαι λεγουσιν απο Μαρκίω τω Νε-
 μα συγαπειδω βασιλευσος αποτελεσθεισων οτι μεγιστος
 τω πινυφικων οτι δεξηγηται και παροφητου, μαλλον δε ιερο-
 φαντου ταξι επερα, ο μονον τ' δημοσια δρωμενων επιμηξυ-
 μμος, δλλα και τωσ ιδια θυνοσ επισκοπων, και καλυων παρ-
 κβαμην τα νεομοσμενα, και διδασκων οπου υς δεοις παρ
 θεων υμιλω η παρ αιτησιν. ιω δε και τ' ιεραν παρθενων επισκο-
 πος, ας εσταδασ παρσαρβυσιν. Νεμα γδ δη και τ' τω
 εσταδων παρθενων και ιερωσιν, και ολωσ τ' παρ ο πυρ ο αθα-
 νατον, ο φυλαττοισιν αυται, θεραπειαν τε και υμιλω αποδι-
 δασιν, ειτε ως καθαρον και αφθαρτον τω τω πυρως εοιασ
 ακηρατοις και αμαυτοις παρθεμενους σωμασιν, ει τε ο
 ακαρπον και αζνον τη παρθενια στωοικειουωτες. επει τοι τ'
 Ελλαδος οπου πυρ ασβεσον εστιν, ως Πυθοι και Αθλησιν, ου
 παρθενοι, γυναικες δε πεπαυμεναι γαμωσ, εχοισι τω επι-
 μελεια, εδω οτι απο τυχης ινωσ εκλιπη, και παρ Αθλησιν
 μη, επι της Αεισίουσ λεγεται τυρηνιδωσ αποσβεσθωσαι
 τον ιερον λυχνον, εν Δελφοις δε, τοδ ναοδ και παρθεν-
 τωσ απο τω Μιδων, παρ δε τα Μιθριδαλικα και τον
 εμφυλιον Ρωμοτων πολεμον, αμα τα βωμω ο πυρ η-
 φαίθη. ο φασι μη δειν απο ετερου πυρως εναιεσσαι,
 και τον δε ποιειν και νεον αιαπονοσ, απο τω ηλιου φλογα και
 παρθεν και αμιδωσιν. εξαπτοισ δε μαλιστα τοισ σκαφειοις,
 α και πασκαβαζεται μη απο πλωσ και ισσοκελωδωσ ορθογ-
 νίου τριγωνου και λαμνομωσ, στωινδωει δε εις εν εκ της παρ-
 φερειασ κενδωσ. οπου οτω θεσιν οσασια λαβη παρ τον
 ηλιον, ως τε και αυταισ παρθενοσ αιαπονομωσ αδεσξωσαι
 και συμπλεκεσσαι παρ τον κενδωσ, αυτον τε διακρινει τον
 αερα λεπιωομωσ, και τα κρυφοτα και ξηροτα τω
 παρθεμενων οξεωσ αιαπει κτ' τω αιτερεσιν, σωμα και
 πληγω πυρωδη τ' αυγησ λαμβανωσ. ενιοι μη εν οσθεν
 απο τω ιεραν παρθενων δλλ η ο ασβεσον εκεινο φρεσασ
 πυρ νομιζουσ ενιοι οτι εναι τινα φασιν αθεατα τοισ αλλοις ιερα
 κρυπομωσ, παρ αν οσα και πυρασ και φεσσαι θεμιτον, ο
 παρ Καμιλλωσ βιω γεγραωται. παρ τον μη οτω απο Νου-
 μα και παρθενοσ λεγουσιν Γεραμωσ και Βερλιωσ, δδωτερον
 οτι Κανελιωσ και Ταρπηιαν υστερον οτι Σερβιου δυο παρθεν-
 τωσ αλλασ τασ δεριμωσ, διατηρησαι μεχε τ' χρονων τουτων
 ο πληθος. ωειθη οτι της ιερασ παρθενοσ απο τω βασιλεωσ
 αγωια τελαχνησ εστι, οτι η τ' μη παρ τω δεκαετιασ, α και
 δραν μηδωτοισ: τω δε μεστω, α μεμαθηκαισ δρασι τω
 οτι τειτω, ετερεσ αυται διδασχοισιν. ειτα αυται τη βουλο-
 μωσ μη τ' χρονον τετον ηδη και γαμωσ μεσ λαμβωμωσ, και
 παρ ετερον τεραπειασ βιον, απαλλαγησ της ιεραργιασ.
 λεγουσιν οτι πολλαι αυτωσ απαπαασ τω αδειασ, οσθε
 απαπασμενωσ και παρθεμενωσ στωτυχειν, δλλα μετωμοια και καιτηφεια στωοσσαι τ' λοιπον βιον, εμβαλειν
 και αλλασ εις δεισδαμωιασ, ως τε μεχε γηρωσ και θανατου διατελειν εγκαρτεροσασ και παρθενομωσ. υμασ ο
 μεγαλασ απεδωκεν αυταισ, αν οστι και ο διαθεσασ ζωνωσ εξειναι παρθεσ και ταλλα παρθενησ ανδω παρσαπου δια-
 γουσασ, ωσπερ αι τει παιδεσ. ραδωσ οσθεν δε παρθενοσ και αν αρρωμωσ και παρθεσ θανατον αυτωματωσ στωτυχοισιν
 οτι αιαρειται δε δε απομοσσαι τω παρθενοι, ακουσιον και τυχαια γερονεια, και οσθε εξεπιτηδεσ τω απομωσιν.

A neq; enim licitum esse, sed nefas putare Romanos
 pontem sublicium soluere. Dicunt enim hunc ex
 oraculo quodam totum absq; ferro fuisse clavis li-
 gneis iunctum: lapideus multis seculis post ædi-
 ficatus ab Æmylio quæstore est. Imò sublicium
 quoq; referunt ab rege Anco Martio Numæ ex fi-
 lia nepote fuisse excitatum. Pontifex maximus
 instar est interpretis & vatis: vel potius sacrorum
 antistitis, qui non tantum publicarum ceremo-
 niarum agit curam, verum etiam sacrificia priuata
 obseruat, & vetat solennia excedere, docetq; qui-
 bus hostiis dii colendi vel placandi sint. Insuper
 virginum Vestalium custos erat, quarum item cõ-
 secrationem & perpetui ignis, quem asseruant hæ,
 curam & religionem assignant Numæ: siue puram
 & incorruptam ignis naturam integris & impol-
 lutis credidit corporibus, siue infæcundam & ste-
 rilem aggregauit virginitati. Siquidem in Græcia
 quoq; sicubi seruatur æternus ignis, sicut Delphis
 & Athenis, viduæ extra ætatem positæ nuptiarum,
 non virgines præ sunt ei. Qui si fortè extinctus fu-
 erit, vt Aristionis tyrannide sacra lucerna Athenis,
 & Delphis templo à Medis incenso, belloq; Mi-
 thridatico atque Romanorum ciuili vnà cum ara
 fuit deletus ignis, negant eum fas esse ex alio ac-
 cendi igne, sed nouum & recentem parandum, e-
 licendamq; puram ac liquidam ex sole flammam.
 Succendunt eam scaphiis cauatis in equalia latera
 orthogonia trigonalia, quæ ex circumferentia in
 vnum centrum sunt deuexa. His soli obuersi radiis
 vndique flagrantes coguntur & contrahuntur ad
 centrum. Ita quum ipsum aëra diuidunt attenua-
 tum, tum leuissimum quodq; atq; aridissimum ap-
 positum fomentum inflammant extemplo, quòd
 accipiant reflexione radii corpus & ictum igneum.
 Ac nonnulli apud virgines Vestales præter ignem
 illum æternum depositum nihil arbitrantur: alii
 sacra quædam nulli conspecta alii condita ibi esse.
 De quibus quatenus audire & dicere fas est, disse-
 ruimus in vita Camilli. Primas à Numa sacratas
 Geganiam & Vereniam perhibent, inde Canulciã
 & Tarpeiam, post adiecisse duas prioribus Seruiũ:
 hunc numerum ad nostrum æuum retentum. His
 Vestalibus virginitas à rege tricennalis præscripta.
 Eius primo decennio, quæ ad ceremonias perti-
 nent, discunt, medio funguntur sacerdotio, tertio
 alias instituunt: quo exacto spatio liberum iis est
 nubere, & relicto sacerdotio aliam instituere vi-
 tam. Quam facultatẽ paucas aiunt amplexas, neq;
 fuisse sequutis latã, sed pœnitentiæ & mœrori per
 reliquũ vitæ implicatas, ceteris religionẽ incussisse
 vt ad senectutẽ vsq; & mortẽ in virginitate persi-
 sterent. Tribuit his ingentes prærogatiuas, inter
 quas testamenta vel superstitite patre nuncupandi
 ius, & sine tutore vel curatore liberũ rerum suarũ
 arbitrium, vt quibus tres sunt liberi. Prodeuntibus
 in publicum lictores apparent. Sicuti fortè occur-
 rerint ad supplicium raptõ, is mortis pœna eximi-
 tur. Iusurandum autẽ exigitur à virgine, fortuitũ
 fuisse & inconsultũ nec præmeditatũ occursum.

νεω κτερος p. 176.

Is qui fellam curulem earum subit dum vehuntur, necatur. Ob alia peccata virgines Vestales exduntur à pontifice maximo. Interdum nudam, quæ deliquit, loco obscuro & obtenso velo castigat. Stupri vero comperta, iuxta portam quæ dicitur Collina, viua defoditur. Tumulus ibi intra muros terreus est, in longum porrectus (agger Latino sermone vocatur) in eo ædicula subterranea extruitur modica, gradus habet quibus descenditur superne. In ea lectus ponitur stratus & lucerna accensa, eorum quoq; quæ ad victum sunt necessaria, pauca, vt panis, aqua in ampulla, lac, oleum, quasi corpus abominetur maximis consecratum ceremoniis fame conficere. Damnatam lecticæ indunt, atque vndique obnubunt eam, vincuntq; loris, vt ne vocem quidem mittere illa, quæ valeat exaudiri, queat. Ita eam per forum deuehunt. Decedunt autem via omnes taciti, prosequunturque sine voce atq; ingenti cum mœstitia. Neq; est spectaculum illic vllum magis horrendum, nec tristior facies ciuitatis vlla alia est die. Vbi ad locum illum est lectica delata, apparitores ei vincula demunt, pontifex maximus ante supplicium, preces quasdam arcanas tenens ad cælum manibus peragit. Inde educit obuolutam, atq; in scalis, qua descensus est in domunculam, constituit, tum auertit se cum aliis sacerdotibus. Postquam illa descendit, retrahuntur scalæ, & ædicula multa iniecta desuper humo contegitur, donec complanatum solum aggeris sit. Ad eum modum plectuntur quæ sacram virginatam imminuerunt. Ferunt Numã ædem quoque Vestæ sacro igni orbicularem circumiecisse, vt ibi asseruaretur, ad umbrâs non effigiem terræ, quasi ea Vesta sit, sed vniuersi mundi, cuius in medio ignis sedem locant Pythagorei, eamque Vestam nominant & vnitatem. Terram vero non putant immobilem, neque mediam tenere regionem globi, sed esse in gyrum circum ignem suspensam, neque numerari inter elementa mundi præcipua & prima. Eadem Platonem volunt iam senem de terra sensisse, alio eam loco reponentem, medium vero domicilium alteri cuiuspiam attribuisse præcellentiori. Pontifices præterea iusta funebria, quibus opus est, præscribunt, quos edocuit Numa, nihil vt eorum polluere arbitrentur, sed vt Deos inferos quoque colerent, qui præstantissimam nostri partem recipiant, præ cæteris eam quam appellant Libitinam, Deam præsidem eorum quæ defunctis sunt feralia peragenda, siue ea Persephone, siue potius (vt arbitrantur Quiritium eruditissimi) Venus sit, haud male vni virtuti numinis rationem ortus & excessus adscribentes. Idem luctus certis ætatibus & temporibus finiuit: vt puerum trimulo minorem nequis lugeat, maiorem ne plures menses quam ille annos vixit vsque ad decem: nullam ætatem vltra. Longissimam luctus diem decem mensibus terminauit, quod spacium viduis quoque abstinendi à morte viri præfinitum est à secundis nuptiis. Quæ ante nupsisset, ea bouem foetam illius lege immolabat. Multorum quoque Numa aliorum sacerdotiorum fuit autor. Eorum duo commemorabo, ex quibus elucet in primis illius religio, Saliorum & Fecialium:

Βουῶν ἐγκύματα κατέβησεν ἐκείνου νομοθετήσαντος. ἐπιδυοῖν μνησθήσομαι, τῆς τεσσαλίων, καὶ τῆς τῶν Φιθαλίων, αἱ μάλιστα τῶν δισέβειδων τῶν ἀνδρῶν ἐμφαίνοισιν.

A οἱ ἵπποι ἔλθων κρημνομένων ὑποὶ τοῦ φορεῖο ἀποθνήσκουσιν. ἡ δὲ τῶν ἀλλῶν ἀμύθηματων, πληγαὶ τῆς παρθενίας, τὸ μέγιστον πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων. ἐστὶν ὅτι καὶ γυναικῶν τῶν πλημμελήσαντων, ὁδὸν ἐν παλισκίῳ ἀφαινευομένης. ἢ δὲ τῆς παρθενίας κατασχυσάσα, ζῶσα καταρῦθεται, καὶ τῶν Κολλίνων λεγομένην πύλιν. ἐν ἧ ἔστι τις ἐπί τῶν πόλεως ὀφρὸς γεώδης, καὶ ἀτείνουσα πόρρω· καλεῖται δὲ χώμα ἀφλέκτω τῆς Λατίνων. ἐν ταῦτα κατασκάδεται κατὰ γῆρας οἶκος οὐ μέγας, ἔχων ἀάθεν κατάβασιν. καίτοι ὅτι αὐτὰ κλίμα τε ὑπερβολικῆς, καὶ λυχνος καμίνος, ἀπαρχαί τε τῶν ποσῶν ὁ ζῆν ἀναγκάων βραχεῖαι πίτες· οἱ ἄρτος, ὕδωρ, ἐν ἀγγεῖα γάλα, ἔλαιον ὡσπερ ἀφοσιωμένων ὁ μὴ λιμῶ ἀφαιρεῖν σῶμα τῆς μεγίστης καταρῦθῶν ἀγίας. αὐτῶ ὅτι τῶν κρημνομένων εἰς φορεῖον ἐντέμενοι, καὶ καταστράσαντες ἐξωθεν καὶ καταλαβόντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδὲ φωνῶν ἐξ ἀκουσῶν ἠρεῖσθαι, κρημνοσὶ δὲ ἀρρεῖς. ὁ δὲ ζῶσα τῶν πόντες σιωπῆ, καὶ ἀκαθάρτων ἀφαινευομένης τῶν πίνος δεινῆς κατηφείας· ἐδὲ ἐστὶν ἕτερον γέμα φρικτότερον, οὐδὲ ἡμέραν ἢ πόλιν ἀλλῶν ἀγέει συνηγοῦσαν ἐκείνης. ὁ δὲ τῶν ποσῶν τὸν τόπον κρημνοῦ τοῦ φορεῖου, οἱ μὲν ὑπερέταται τοῖς δεσμοῖς ἐξέλυται, ὅτι τῶν ἱερῶν ἐξαρχῶν, διχασίνας ἀπορρήτοις ποιησάμενος, καὶ χειρῶν ἀκαθάρτων τοῖς ποσῶν ἀνάγκης, ὁ δὲ ἀκαθάρτων κρημνομένων, καὶ κατὰ τὸν ἐπί κλίμακος εἰς τὸ οἶκημα κατὰ φέρσους· εἶτα αὐτὸς μὲν ἀποτρέπεται μὲν τῶν ἄλλων ἱερέων, τῆς δὲ καταβάσης, ἢ τε κλίμακος ἀναρεῖται, καὶ κατακρύπτεται τὸ οἶκημα, γῆς πολλῆς ἀάθεν ἐπί φορευμένης, ὡς ἐὶς ὁσπερ τῶν λοιπῶν χώματι ἠρεῖται τὸν τόπον. ἔτω μὲν αἱ ποσῶν τῶν ἱερῶν παρθενίας καὶ ἀκαθάρτων. Νεμαῶς δὲ λέγεται καὶ τῆς Ἑστίας ἱερῶν ἐγκύκλιον ἀκαθάρτων τῶν ἀσέβων ἀκαθάρτων ἀπομιμούμενος.

D οὐδὲ γῆρας τῆς γῆς ὡς Ἑστίας οὐσης, ἀλλὰ τὸ συμπύκνωτος κόσμος, ἐμῶν οἱ Πυθαγορεῖς τὸ πύριδροντα νομίζουσι, καὶ τὸ ποῦ Ἑστίας καλοῦσιν καὶ μονάδα. τῶν δὲ γῆς, οὐτε ἀκίνητον, οὐτε ἐν μέσῳ τῆς ἀκαθάρτων οὐσαν, ἀλλὰ κύκλω ἀκαθάρτων τῶν πύριδροντα οὐτε τῶν πτωχῶν, ὁ δὲ τῶν ποσῶν γῆρας τῶν κόσμου μορίων ὑπερβολικῶν. ταῦτα ὅτι καὶ Πλάτωνος φασι ποσῶν τῶν κρημνομένων ἀκαθάρτων ἀκαθάρτων τῆς γῆς ὡς ἐν ἕτερον χώρα κατὰ τῶν ποσῶν, τῶν δὲ μέσῳ καὶ κυριωτάτην ἕτερον πῆν κρημνοῦ ἀκαθάρτων. οἱ δὲ πονηρῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων ἀκαθάρτων πῆν κατὰ τῶν ποσῶν ἀκαθάρτων, Νεμαῶς δὲ διδάξαντος μηδὲν ἠρεῖσθαι μίσημα τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκαθάρτων ποσῶν ἀκαθάρτων, ὡς τὰ κυριωτάτα τῶν ἡμετέρων ὑπερβολικῶν. ἀκαθάρτων δὲ τῶν ποσῶν ἀκαθάρτων ἀκαθάρτων Λιβίτινας, ὅτι σκαπὸν τῶν ποσῶν ἀκαθάρτων ἀκαθάρτων ἡρῶν οὐσαν, εἴτε Περσεφόνην, εἴτε μάλλον, ὡς οἱ λογιώτατοι Ρωμαίων ὑπερβολικῶν, Ἀφροδίτῶν οὐ κακῶς εἰς μίσην δύναμιν καὶ τὰ ποσῶν ἀκαθάρτων καὶ τὰ τελευτῶν ἀκαθάρτων. αὐτὸς δὲ καὶ τὰ πένθη καὶ ἠλικίας καὶ γῆρας ἐτάξεν· οἱ, πᾶσι μὴ πένθειν νεώτερον τελευτῶν, μηδὲ ποσῶν ἀκαθάρτων, πλείονας μιλῶν ὡς ἐβίωσεν ἐν αὐτῶν, μέχρι τῶν δώδεκα, καὶ ἀκαθάρτων μὴδεμίαν ἠλικίαν. ἀλλὰ τὸ μακροτάτου πένθος γῆρας εἶναι δεκαμυῖαιον, ἐφ' ὅσον καὶ χηρῶσιν αἱ τῶν ἀποθανόντων γυναῖκες. ἢ δὲ ποσῶν ἀκαθάρτων γῆρας, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας Νουμᾶ διδάξαντος ἱεροσωτίας,

galeasque æneas in capite gerentes, ac minutis pugionibus ad peltas concrepantes. Saltatus huius tripudii pedibus efficitur, motus enim edunt in gyrum haud inconcinnos & varios, modulis citatis & frequentibus cum robore & agilitate. Eas peltas ancylia ex figura vocant. Neque enim circulus est, neque peltæ orbem, sed habent incisuram lineæ tortuosæ, cuius reflexi sæpius apices, recurrentesque continentur in se mutuo ἀγκύλην, id est, curviam, figuram reddunt, aut à cubito, quem ἀγκύωνα Græci vocant, quo gestant ancylia. Hæc luba, affectans à Græcis hoc nomen deriuare, prædicat, Potest etiam ἀπὸ τῆς ἀνέκαθεν Φορέως quod superne demissum fuisset, nomen esse inditum, vel ab agrorum medela, quam ἀκισιν Græci, vel ab siccitatis liberatione, ἀκμοῦς nominant, vel à malorum depulsiōne, quæ ἀνάσχεσις dicitur. Vnde Castorem & Pollucem Athenienses Ἀνακτας appellant: si utique est ad sermonem Græcum deflectendum. Præmium artis Mamurio tributum autumant fuisse carmen quoddam, quod in illius memoriam Salii tripudio illo peragunt. Sunt qui Veturium Mamurium esse aiunt, qui celebratur: Veterem alii memoriam: Digestis sacris, regiam (quæ etiam hodie ita dicitur) iuxta ædem Vestæ ædificauit, vbi plurimum egit, res diuinas perpetrans, aut instruens sacerdotes, aut cū iis ex ardore religionis tempus transigens. Alteram habuit domum in colle Quirinali, cuius adhuc locum ostendunt. In pompis & omnibus in supplicationibus sacerdotum antecedeabant per urbem præcones, veriasque & iustitium indicabant. Siquidem, ut Pythagoreos aiunt non permittere ut obiter quis adoret & supplicet diis, verum ut domo statim mente ad id meditatus accedat, ita censuit Numa decere, nihil ut ciues rei diuinæ audirent vel viderent perfunctorie vel solute, sed vacui curis aliis velut summo negotio religionis aduerterent animum, viasque à strepitu, erepitu, gemitu, & omnibus quæ comitantur necessarias & vulgares operas, ad sacras præstarent puras: quorum vestigium nonnullū vel hoc æuo manet Romæ. Quum consul auspicatur vel immolat, Hoc age, proclamant. Qua voce eos qui assistunt, admonent ut componant se ad id quod agitur. Huius edicta etiam magna ex parte præceptorum Pythagoricorum fuerunt æmula. Sicut illi præcipiebant, Super chænicem ne sedeas, Gladio ignem ne verses, Peregre proficiscens ne te conuertas, Diis superis imparia immoles, inferis paria, quorum cuiusque sensum tegunt ad vulgus. Eodem modo Numæ quædam instituta rationem habent inuolutam, ut sunt illa, Ne libes diis ex vite non putata, Ne sacrifices sine farre, Circumagas te dum deos adoras, sedeas quum adoraueris. Quorum duo prima mansuetudinem præcipere, ut pietatis partem, videntur. Conuersio adorantiū simulacrum orbis mundi dicitur esse. Quin magis videatur, qui adorat deos, quando orientem spectantibus templis auersus est ab ortu, eo se flectere, & mox conuertere ad Deum, orbem conficiens & committens ex ambobus consummationem precum. Nisi quid hercle similiter Ægyptiis rotis inuoluit, & significat hæc figuræ mutatio,

A ὑπέζωσμένοι πλατείαις, καὶ κρατὴ χαλκῆ φορέοντες, ἐν χερσὶ δίοις ἢ μικροῖς τὰ ὄπλα κρέοντες. ἢ ἡ ἄλλη ὀρχήσεως, ποδῶν ἐργον ἐστὶ κινῆν γὰρ ὅτι περὶ πῶς, ἐλιγμοῖς πινὰς καὶ μεταβολὰς ἐν ρυθμῶ τὰς ἐχόντι καὶ πυκνότητι μὲν ῥώμης καὶ κενόφωτος ἀποδιδόντες. αὐτὰς ὅτι τὰς πέλτας ἀγκύλια καλεῖται ἀφ' ὅ γῆμος κύκλος γὰρ ἐκ ἑστίν, ἀδὲ ἀποδίδωσιν, ὡς πέλτη, τὴν περὶ φέρειαν, ἀλλ' ἐκ τομῆν ἔχει γραμμῆς ἐλικροδῶδός, ἧς αἰ κεραταὶ καμπὰς ἐχουσαι, καὶ συνεπιγρέφουσαι τῆ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας, ἀγκύλην ὅ γῆμα ποιοῦσιν. ἢ ἀφ' ὅ τ' ἀγκύλια περὶ ὄν περὶ φέρειαν. ταῦτα γὰρ ὅ Ἰόβας εἶρηκε, γλιχοῖμος ἐξελκῶσιν τούνομα. διώαιτο δ' αἰ τῆς ἀνέκαθεν Φορέως πρῶτον ἐπ' αὐτομῶν γερονέναι, καὶ τῆς ἀέσεως τῆ νοσοῦτων, καὶ τῆς τῆν ἀγκύλην λύσεως, ἐπὶ δὲ τῆς τῆν δεινῶν ἀναγέσεως. καθ' ὅ καὶ τοῖς Διοσκύροις, ἀνακας Ἀθηνῶνιοι πρῶτον γέρονταν. (εἴ γε δὲ πρὸς τὴν Ἑλληνικῶν ἐξέλεκτον ἔξάγην τούνομα) τὰ δὲ τῆ Μαμουρία λέγουσι μισθὸν ἡμέρας τῆς τέχνης ἐκείνης, μνήμην πινὰ δὲ ὡς ἦς ὑπὸ τῆν σαλίων ἄμα τῆ πυρρίχη ἀφ' ἀφανομῆς. οἱ δὲ Ουέτουριον Μαμουριον εἰνῆ Φασὶ τὸν ἀδύλομον, ἄλλοι Ουέτέρου μεμορία, ὅσων ἐστὶ παλαιὸν μνήμην. ἐπεὶ δὲ διεκόμεσε τὰς ἱεροσύνας, ἐδείματο πλησίον τῆ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ τὴν καλουμένην ῥηγίαν, οἷον τὴ βασιλείον οἶκημα: καὶ ὅ πλησίοι αὐτῆ τῆ χροῖνου διετέλειεν, ἱεργῶν ἢ διδάσκων τοῖς ἱερές, ἢ πρὸς δινοῖα πιν τῆν ἡεῖων πρὸς αὐτοῖς ἡοράζων. οἰκία δ' εἶχεν ἐτέραν περὶ τὸν Κουρίου λόφον, ἧς ἐπὶ νῦν τὸν τόπον ὁπιδεικνύουσιν. ἐν δὲ τῆς πρῶτον παῖς, καὶ ὅσων τῆν ἱερέων τῆς πομπῆς πρῶτον γέρονταν κήρυκες αἰὰ τὴν πόλιν, ἐλιυεῖν κελθόντες, καὶ τὰ ἔργα κατεπαύοντες. ὡς γὰρ Φασὶ τοῖς Πυθαγορείοις ἐστὶ ἔαν ἐκ παρῶδου πρῶτον κινήσιν καὶ πρῶτον ἔλασαι τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οἴκωθεν ὁθῶν ἐπὶ τῆ τῶν γῶμῆ πρῶτον σκεδασαμένους βαδίζειν, οὕτως ἔπειτο ὁ Νουμαῖος χροῖνωαι τοῖς πολίτας μῆτε ἀκούειν τῆ τῆν ἡεῖων μῆτε ὄραν ἐν παρῶδου καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ χροῖνωαι ἄροντας ἀπὸ τῆν ἄλλων, καὶ πρῶτον κινήσιν τὴν ἀφ' ἀνοῖα ὡς πρῶτον κινήσιν τῆ πρῶτον κινήσιν, ὡς ἡεῖων τε καὶ πατῶν καὶ φαναγμῶν, καὶ ὅσα ποιῶν τοῖς ἀναγῶν καὶ βασιλεύοις πόνοις ἔπειται, καὶ φασὶ τὰς ὁδοῖς τῆς ἱερογῆρας παρέχοντας. ὡν ἡεῖων τῆ μέρη καὶ ἀφ' ἀνοῖα, ὅταν ἄρχων πρῶτον ὄρονσιν ἢ ἡεῖων ἀφ' ἀνοῖα, βοῶσιν, Ὁκ ἀγε: σημαίνει δὲ ἡ φωνῆ, Τοῦτο πρῶτον κινήσιν, συνεπιγρέφουσα καὶ κελθόντων πρῶτον κινήσιν. ὡς γὰρ ἐκείνοι παρήνοιν ὅτι χροῖνωαι μὴ κατῆσθαι, καὶ μαχάρα πῦρ μὴ σκαλῶειν, καὶ βαδίζοντας εἰς ἀποδῆμίας, μὴ μετατρέφουσαι, καὶ τοῖς μὴ οὐρενοῖς πρῶτον κινήσιν ἄρπα ὅ τῆς χροῖνωαι: ὡν ἡεῖων πρῶτον κινήσιν ἀπεκρύπτοντο πρὸς πολλοῖς: οὕτως ἔνια τῆν Νουμαῖα πατῶν ἀπὸ τῆ τῶν ἔχει τὸν λόγον: ὅτι, ὅ μὴ πρῶτον κινήσιν ἡεῖων ἀμπελών ἀτμήτων, μὴ δὲ ἡεῖων ἀτερ ἀλφίτων: καὶ ὅ πρῶτον κινήσιν πρῶτον κινήσιν, καὶ ὅ κατῆσθαι πρῶτον κινήσιν. τὰ μὴ οὐ πρῶτον κινήσιν δύο τῶν ἡεῖων ὁρημῶν ὅσων εἰσε διδάσκων, ὡς μὲν οὐ διδάσκων οὐσαν ἢ δὲ πρῶτον κινήσιν τῆν πρῶτον κινήσιν, λέγεται μὴ ἀπομίμησις εἶναι

τὴ τῆ χροῖνωαι πρῶτον κινήσιν: δόξῃ δὲ αἰ μῶλλον ὁ πρῶτον κινήσιν, ἐπεὶ πρὸς ἑῶ τῆν ἱεροῖν βλέποντων ἀπὸ τῆ τῶν τὰς αἰατολάς, μεταβάλλειν ἐαυτὸν ἐν ταῦτα καὶ πρῶτον κινήσιν ὅτι τὸ θεόν, κύκλον ποιοῖν καὶ σπυράτων τὴν ὅπιδεικνύουσιν τὴ ὁχῆς δὲ ἀμφοῖν. εἰ μὴ ἡ Δία τοῖς Ἀιγυπτίοις Ἑροῖς ἀνιτήται καὶ ἡ διδάσκει πρῶτον κινήσιν ἢ μετὰ βολῆ τῆ χροῖνωαι,

ως ουδενος ες ατως τω αυθρωπινω, αλλ' οπως αν ερεφη και ανελητη τον βιον ημω τον θεο, αγαπην και δεχαζω προσηκον.

Ο η κατεξοδα προσκυνησαντας, οϊωνισμω ενι λεγουνι τε βεβαιότητα πας δ' ηεν και διαμονω τοις αγαθοις επιγινοδαυ. λεγουνι δε η προσεξων διορισμω ενι τω αι απαυσιν. ως οτω τη παρτερα προσεξει περας επιπειτες κατεξεαζω ταδε τοις θεοις, ινα ετερας παλιν δεχλω παρ εκεινων λεβωσι. διωαται δε η τε το τοις ειρηνημοις ομοιογειν, ε η ζωντος ημας τε νομοδετου μη ποιειοδαυ τας παρος ο θειον ενι αυξεις εν αγολια και παρεργως, οϊ σπειδου τας, αλλ' οταν χρονον εχωμεν η χωλιω αγαμεν, εκ η της τιαυτης παιδαγωγιας παρος ο θειον, ουτως η πολις εχερονει χρεσητης και κατ' απετα μενημερη τω τε Νεμω διωαται, ως μωτοις εοικε τας τω απετιας λογου προσεδεχαζω, και νομιζειν μηδεν απισον ενι μηδε αμηχρον εκειεν βεληθεντος. λεγεται ηνω ποτε καλεσας επι τω τερα πεζαι οεκ ολιγους η πολιτησ, οκβη τε φαυλα η δειπνον δετελες πορυ προσεδαυ και δημοτικον. δεζεαμενων δε δειπνειν, εμβαλων λογου ως η θεος η σωεσιν, η και παρος αυτον, αφηιδον επιδειξαι τον τε οϊκον εκ πιματων πληρη πολυτελων, η τα τερα πεζας οφων τε πορυποδαπων η προσεακδης δαμλιουδς γεμουσας.

πασαι η προσεβλεπηκεν αποπιδου ο προσ της τε Διος ομιλιας ιστορυμενον. μυθολογουνι γαρ εις τον Αβενπιον λοπον, ουτω μερος οντα της πολεως, ουδε στυοικρυμενον, αλλ' εχοντα πηγας τε δαμλιεις εν αυτω η ναπας οκιερες, φοιταν δυο δαμμονας, Πικον και Φαυνον, οϊ τα μηδ' αλλα σατυρων αν πικ η πιανων ηρει προσεικεσθε διωαται η φαρμακων και δεινοτητα της παρ τα ρεια ηηητειας, λεγονται ταυτα τοις υφ' Ελλιωων προσσαρηρωθεισιν Ιδαοις δακτυλοις σοφισμοροι παειεναι τω Ιταλια. τουτοις φασι χαρωσαζω τον Νεμαω, οϊνω η μελιτη κερασαντα τω κρηνω αφ ης επινον στυηθως. λεφτε τας η, πολλας μηδ' ιδεας τρεπειαζω, η μετεκδ' εδαυ ηνω αυτησ φυσιν, αλλοκληα φασμαια η φοβερα η οφωως προσεαλομενοις. επει η εγνωσαν εαλωκετες ιστοραν η αφυκτον αλωσιν, αλλα τε προσεκαπισα πολλα τησ μελλοντων, η τον επι τοις κερανοις εκδιδαζαι καθαρμων, ος ποιειται μεηρι νω δια κρομμυων, η τειχων, η μηινιδων. ενοι η ε τις δαμμονας φασιν προσεδαυ τον καθαρμων, αλλ' εκειενι μη καταγαγειν τον Δια μαγαυσαι τας τον δε θεον οργισμορον τω Νεμαω, προσεασειν ως ηρη γενεαδαυ τον καθαρμων κεφαλαις. προσεαβοντος η τε Νεμαω, κρομμυων, ειπειν, αν δεφτων. η η αυηις εκρεποντα ο προσεαγματος δεινον, επερεδαυ. ηριζιν αποκειναμενου η ε Διος εμπηρησις, επαγαγειν τον Νουμαω μαηισι ταυτα λεγαι προσ της Ηγειας δεδιδαγμενον. και τον μηδ' θεον απελθειν ιλεω ηρομερον, τον δε τον, ελιχιον απ εκεινου προσσαρηρωθειωαι, και τον καθαρμων ουτω στυτελειαζω. ταυτα μηδ' οτω πα μυθωδη και ηροια τω τησ ποτε αν δεφτων επιδεικνυται δεφτησιν παρος ο θειον, ω ο εηισμοδς αλβις επεποιησεν. αυτον δε τον Νουμαω ουτω φασιν εις ο θειον απηρηθησαι πας ελπειν, ως και προσσαρηγελιας αυτω ποτε ηρομηρησως επεφχονται πολεμιοι, μεη διασαυ, και ειπειν, Εγω η ηνω. προσφτων δε φασι η πίσεως η τερμονος ιερων ιδρυσαοδαυ, η τω μηδ' πιστιν ορχον αποδειξαι Ρωμαιοις μεηισον. η ηρωμεροι μεηρι νω δια τελοδσιν. ο δε τερμωφν, ορος αν πικ ειη, η ηυοισιν αυτω δημοσια και ιδια καπα τοις τησ αγραν παειοισμοις, νω μηδ' εμπηρα. ο παλαιον δε αιαιμακτις ω η ηυοια,

A nihil esse in rebus humanis stabile, sed quo verte- rit & voluerit vitam nostram Deus, contentos esse nos & boni debere consulere. Considerare ab adoratione, omen esse dictitant ratarum precum, & felicitatis in posterum durabilis. Aiunt etiam hanc requiem dispartitionem esse negotiorum, quasi actionibus explicatis prioribus confideant coram diis, ut auspicentur ab iisdem alias. Nec vero impedit quicquam quin hoc cum superioribus congruat, affluente nos legislatore, ne pacem Deum occupati, vel in transcurso velut properantes poscamus, sed ubi vacat & otium est. Ex huiusmodi disciplina ad religionem ita placida ciuitas euasit, ita expauit Numæ virtutem, multa ut noua reciperet non abhorrentia à fabulis, nihil rata absolum aut impossibile, quod ille susciperet. Fertur ille aliquando frequentes ciues inuitasse ad epulum, sordidaque vasa & cenam plane frugalem plebeiamq; apposuisse. Cœpta cœna intulisse sermonem, deam sibi familiarem adesse, ac repente domum ostendisse poculis instructissimam pretiosissimis, mensisque epulis variis atque apparatu magnifico affluentem. Omnem vero excessit fidem quod de eius cum Ioue proditum est colloquio. Fabulantur enim duos lares, Picum & Faunum in montem Auentinum, quem nondum comprehensus muris esset vel habitaretur, fontibus autem largis scateret & lucos haberet opacos, commeare solitos. Hos cetera Satyris aut Titanum genti comparaueris: at medicamentorum facultate, præstigiatarumq; magicarum technis similia dicunt Idæis dactylis, ut Græci vocant, commentos peragraisse Italiam. Eos Numam autumant comprehendisse, quum fontem, ex quo potare solebāt, vino miscuisset & melle. Captos in varias se vertisse formas, effigiem suam deposuisse, nouasq; induisse & horrendas imagines. Verum ubi teneri se valido nexu & inenodabili senserunt, cum alia multa præcinnuisse futura, tum fulgurum procurationem, quæ in hanc diem cepis, crinibus, & manibus peragitur, mōstrasse. Alii negāt illos lares prodidisse ei hanc procurationem, sed eos Iouem cœlo deuocasse incantamenti, atq; hunc infensum præcepisse Numam ut capitibus procuraret. Quum exciperet Numa, *Cerparumne?* dixisse eum, *Hominum*, Numam autem denuo præcepti diritatem auertentem interrogasse, *Crimibusne?* At quum respondisset Iupiter, *Animatis*: tum Numam, ut ita diceret, instructum ab Egeria addidisse, *Menis*, ac discessisse Iouem propitium. Locum vero Elicium ab illo appellatum quasi Illicium, quod illeas Græce propitium significet. Atque procurationem ad eum modum peragi. Fabulosa hæc & ridicula hominum illius seculi studiū religionis, quod excitabat assuetudo, indicant. Ipse Numa (ut ferunt) adeo fuit diuina fiducia fretus, ut quū ei aliquando adesse hostes annūtiatū esset, aridens dixerit, *Ego vero sacrifico*. Hūc memorant primū Fidei & termini templa excitauisse. Fidem aut constituisse Romanis maximū iusiurandum, quod etiamnum obseruant. Termino publice & priuatim in finibus agrorum immolant hoc tempore animalia: olim hostia erat inanima?

docente Numa debere eos Deum Terminalem, quum pacis sit praeses & arbiter iustitiae, eade purum esse. Videtur vero plane hic rex agrum Romanum terminasse, quum nolisset Romulus mensura proprii prodere rapinam alieni: siquidem copedes terminos esse, si servarentur, virium, & iniuriae indicium, si non servarentur. Neque sane latus initio ager fuit Romanus, sed eum magna ex parte quaesivit Romulus bello, quem diuisit totum Numa egenae plebi, quo praecisa iniuriae necessitate inferenda, inopia, traductum ad colendos agros populum arua mitigarent. Quippe institutum aliud nullum tam acrem amorem & celerem inducit pacis, quam vita rusticana, quae ex audacia bellica, quatenus propugnatio postulat proprii, retinet, libidinem violentiae & rapiendi refecat. Quae obrem agriculturae Numa & quietis illecebris implicans ciues, atque hanc ut morum magistram potius quam opulentiae conciliatricem amplectens, distribuit agrum in partes, quas pagos vocauit. singulisque custodes praefecit & arbitros. Interim infpexit ipse eos, atque ex operibus coniecturam capiens de moribus ciuium, alios ad honores & auctoritatem prouehabat, focordes & ignauos castigabat probris & conuitiis. Praeter ceteris eius institutis commendatur populi per artificia centuriatio. Nam ciuitas quum ex duabus constaret gentibus (sicut diximus) videretur, vel distaret potius, neque villo modo coalescere in vnum sustineret, nec quasi eluere illas factiones & discrimen, sed certaminibus assiduis partium & contentionibus conflictaretur, reputans corpora rigida, & quae per se commiscerentur agere, temperari mutuo comminuta & concisa, atque exiguis portionibus coire, interesse putauit ut multitudinem in plures disseccaret partes, utque coniceret ex his in alia discrimina, atque ita primum ingens illud dissidium obliteraret distractum in minuta. Diuisit autem ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, futorum, coriariorum, arariorum, figulorum: reliquas artes in vnum coegit, fecitque ex omnibus corpus vnum, collegiaque & concilia atque sacra cuique seclae decentia attribuit. Ita primum sustulit ex vrbe factiones, ne hi Sabini, illi Romani, hi Tatii, illi haberentur & vocarentur Romuli ciues. Atque haec distractio consensus & temperamentum est cum omnibus omnium facta. Laudatur item inter alia eius correctio legis, qua patri ius erat liberos distrahendi, a qua exceptis eos qui in matrimonio essent, si contraxissent patris consensu & iussu nuptias. Durum enim existimauit tanquam libero collocatam matrimonium tenere serui. Libavit & siderum rationem, non consummate quidem nec pingui tamen Minerua. Nam Romuli regno menses habuerunt temere confusos, quum partim nec viginti dierum, partim quinque & triginta, alios plurimum computarent, rudesque discrepantis cursus lunae & solis vnum hoc tenebant, ut esset annus cccclx. dierum. Numa inaequalitatis variationem vndecim diebus animaduertens discrepare, quod lunaris ttecentis quinquagintaquatuor diebus constet, solaris vero expleat cccclxv, geminatis vndecim hisce diebus,

νοιασ οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἐν μὲν φυλάττοντες μόνον, ὅπως ἐξήκοντα καὶ τετρακισίαν ἡμερῶν ὁ οὐρανὸς ἔσαι. Νεμάς ὅθεν πλάσμα τῆ ἀνωμαλίας, ἡμερῶν ἐνδεκα γένεσθ' λογισμῶν, ὡς τῶ μὲν σελήνιαι καὶ τετρακισίας πεντήκοντα πέντε ἡμέρας ἔχοντες, τῶ δ' ἡλιακῶ, τετρακισίας ἐξήκοντα πέντε, τὰς ἐνδεκα ταύτας ἡμέρας διπλασιάζων,

A Νουμῶ Φιλοσοφῆσαντος ὡς ἔρη τὸν οὐρανὸν θεῖον, εἰρήνης φύλακα καὶ δικαιοσύνης μάρτυρα οἷα φόνου καθαρόν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ ὅλως αὐτὸς οὐρανὸν τῶ ἔργῳ ὁ βασιλεὺς, Ρωμύλου μὴ βουλευθέντος ἔξομολογήσασθαι τὸ μέτρον τῶ οικείῳ, τὸ ἀφαιρῆσαι τῶ ἄλλοτρίῳ. δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς διωκόμεως τὸν οὐρανὸν, αὐτὸ φυλάττειν, μὴ φυλαττέμενον δὲ, τῆς ἀδικίας ἐλεγχον. οὐ μὲν γὰρ εἶναι δαψιλῆς χάριτος τῆ πόλει καὶ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὸ πολλὴν ἀγχιμῆ προσεκτίσασθαι Ρωμύλου καὶ ταύτῳ πᾶσαν ὁ Νουμῶς διείριμε τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως πολιτῶν, ὡς ἀνάγκη ἀδικίας ἀφαιρῶν τὸ ἀπορία, καὶ βέβαιον ὅτι γεωργίας τὸν δῆμον, ἀμὰ τῆ χώρα σιωεζήμερον μόνον. ὁ δὲ γὰρ ἄλλο τῶν ἑπιτηδεύματων οὕτως ἔρωτα δριμύνη εἰρήνης ἐνεργάζεται καὶ ταχὺ, ὡς ὁ ἀπὸ γῆς βίος, εἰ ἢ καὶ τῆς πολεμικῆς ἀπολυμίας τὸ μὲν ὑπομαχητικὸν τῶ οικείου δεικνύει καὶ πάρεσι, ὅθεν εἰς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ἀνείμενοι ἐκ κέρους τῆς ἀμύνης καὶ γεωργίας ὁ Νεμάς οἷς εἰρήνης φίλῳ ἐνεμίξασθαι τοῖς πολιταῖς, καὶ μάλλον ὡς ἡγοποιὸν ἢ πλεστοποιὸν ἀγαπητοῦς τέχνην, εἰς μίση τῶ χάριτος διείρειν, ἀπάγους προσσηρῶσε, καὶ καθ' ἕκαστον ἑπισηρῶσε ἔλαξε καὶ ἐπιπόλους. ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτὸς ἐφορῶν καὶ τεκμηριώμενος ἀπὸ τῶ ἔργῳ τῆς ἔργου τῶν πολιτῶν, τοῖς μὲν εἰς τιμὰς καὶ πείσεις ἀνήγε, τοῖς δὲ ἀδύμοις καὶ ἀμειλίξῳ φέρων καὶ κακίστων, ἐσωφρόνισε. τῶ δ' ἄλλῳ αὐτὸ πολιτευμάτων ἢ καὶ τέχνας ἀφαιρομένη τῶ πλήθους μάλιχα θαυμάζεται. τῆς γὰρ πόλεως ἐκ δυοῖν γένων (ὡς ἄρ' εἴρηται) σιωεσάναι δικούσης, διεσώσης δὲ μάλλον, καὶ μηδενὶ ἔργῳ μιᾶς ἡμέρας βουλομένης, μηδὲ οἷς ἐξαλείψαι τὴν ἐπερότητα καὶ ἀφαιρῆσαι, ἀλλὰ συγκρούσεις ἀπαύτους καὶ φιλονεικίας τῶ μερῶν ἐχούσης, ἀφαιρομένης ὅτι καὶ τῶ σωματικῶν τῶ φύσει δύσμικτη καὶ σκληρὰ κατὰ θραύοντες,

B

C

D

E

F

ἐπήγαγε παρ' ἐπιαυτὸν ὅτι τῷ Φεβρουαρίῳ μὲν τὸν ἐμ-
 βόλιμον, ἔπειτα Ῥωμαίων Μερκιδίνον καλέουσι, εἰχρὸς καὶ
 δυοῖν ἡμερῶν ὄντα. καὶ τὸ μὲν αὐτὸ ἴαμα τῆ ἀνωμαλίας,
 μειζόντων ἐμελλεν ἰαμάτων δεήσασθαι. μετεκίνησε δὲ καὶ τὸ
 ξιντὸ μῆνα δὲ τὸν Μάρτιον παρὰ τὸν ὄϊα, τρίτον ἔταξε, παρὰ
 τὸν δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὅς ἐστι δέκατος ὅτι Ῥωμύλα, δωδέκα-
 πος καὶ τελευταῖος, ὁ Φεβρουάριος, ὃ νῦν δὲ δὴ τέρῳ χρῶνται.
 πολλοὶ δὲ εἰσὶν οἱ καὶ παρὰ τὸν Νεμῶ τῆς
 μῆνας λέγουσι, τὸν τε Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ὅς ἐστι
 χηρὸς δὲ χρῆσθαι δέκα μῆσιν εἰς τὸν ἐπιαυτὸν. ὡς ἐνίοι τὸν βαρ-
 βάρων, τριῶν, καὶ τῶν Ἑλλήνων, Ἀρκάδες μὲν τρίασπον, ἔξ
 ἵ, Ἀκαρναῖες Ἀιγυπτίους δὲ μῆνας ἑξ ὅς ἐπιαυτὸς, εἴπα
 τετραμῆνος, ὡς φασι. δὲ καὶ νεωπύλιον καὶ οἰκιστὴς
 δευτέρωτατοι δοκῶσιν εἶναι, καὶ πλήθος ἀμύχρον ἐστὶν ὅτι τὸ
 χρεολογίας καὶ φέρουσι, ἅτε δὴ τοῖς μῆνας εἰς ἐτῶν ἀει-
 θμόν πηθεύουσι. Ῥωμαῖοι δὲ ὅτι μὲν δέκα μῆνας εἰς τὸν ἐπιαυ-
 τὸν ἔταξον, ἔδωκεν, τεκμήριον ἢ τῶν τελευταῖων παρὰ τὸν
 εἰα. δέκατον γὰρ αὐτὸν ἀχρῶν καλοῦσιν. τὸν δὲ Μάρτιον
 παρὰ τὸν ἴαμα ἐκάλεον τὸ γὰρ ἀπὸ ἐκείνου πέμπτον, ἐκά-
 λω πέμπτον ἕκτον, τὸν ἕκτον, καὶ τὸ ἄλλων ἐφεξῆς ὁμοίως
 ἕκαστον. ἐπεὶ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον παρὰ τὸν Μαρ-
 τῆ πηθεύουσι σιωπῶντες αὐτοῖς τὸν εἰρημόν μῆνα, πέμπτον
 μὲν ὀνομάζουσι, ἕβδομον δὲ δευτέριον. ἄλλως δὲ καὶ λέγουσιν εἶχε,
 τὸν Μάρτιον Ἀρεῖ καλεῖσθαι παρὰ τῶν Ῥωμύλων, παρὰ
 τὸν ὀνομάζουσι. δὲ τὸν Ἀπρίλιον, ἐπὶ τὸν ὄϊα
 τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ ἡμεῖς τε τῆς θεῶν, καὶ τῶν καλῶν δαίμων
 ἐστὶν ἀφροδίτης ἀγαθὰς μυροῖν λαοῦται. πινὲς δὲ οὐδὲ
 Ἀφροδίτῃ τὸν Ἀπρίλιον φασι, ἀλλ' ὡς περὶ ἐξ τούτου
 ψιλόν, Ἀπρίλιον καλεῖσθαι τὸν μῆνα, τῆς ἐαρινῆς ὥρας
 ἀκμαζούσης, αἰοῖντος καὶ αἰακῆ κλύουσι πρὸς βλαστῶν
 τῶν φυτῶν. τὸ γὰρ ἡ γλώσσα σημαίνει. τῶν δὲ ἐφεξῆς τὸν
 μὲν, Μαῖον καλοῦσιν, ἀπὸ Μαίας. (Ἐρμῆ γὰρ ἀφ' ἑρῶται)
 τὸν δὲ Ἰουλίον, ἀπὸ τῆς ὥρας. εἰσὶ δὲ πινὲς οἱ τούτοις ἡλικίας
 ἐπωνύμοις εἶναι λέγουσιν παρὰ τῶν ἰουλιῶν δὲ οἱ νεώτεροι κα-
 λουῦνται. τὸ δὲ τῶν ἑκαστὸν ἀπὸ τῆς τάξεως, ὡς περὶ ἀειθμῶν
 τες, ὀνομάζουσι, πέμπτον, ἕκτον, ἕβδομον, ὄγδοον, ἕνατον, δέκα-
 τον εἴπα ὁ πέμπτος ἀπὸ Καίσαρος ὃ καταγωνισαμῆς Πομ-
 πηίου, Ἰούλιος ἕκτος δὲ Ἀυγούστος, ἀπὸ τῶν δὲ δὴ τέρῳ μὲν ἄρ-
 ξαντος, Σεβαστοῦ δὲ ὅτι κληθεὶς ὀνομάσθη. τοῖς δὲ ἐφεξῆς
 Δομετιανὸς εἰσεποίησε τὸ αὐτὸ ἐπωνυμίας οὐ πολὺν χρό-
 νον ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀναλαβόντες πάλιν, ἐκείνους σφραγιστοῦ,
 ὁ μὲν, ἕβδομος, ὁ δὲ, ὄγδος, καλοῦνται. μόνον δ' οἱ τελευταῖοι
 δύο τῶν ἀπὸ τῆς τάξεως κληθῆναι ὡς περὶ ἔχον ἔξ ἄρχης διε-
 φύλαξον. τῶν δὲ ἀπὸ Νουμᾶ παρὰ τὸν ἑπιαυτὸν ἢ μετατε-
 ρήντων, ὁ μὲν Φεβρουάριος, ὃς καλεῖται ἀπὸ τῆς εἰρήνης καὶ γὰρ
 ἢ λέξις ἐγγιστα τὸ σημαίνει, καὶ τοῖς φυτοῖς ἀγαθῶσι τό-
 τε, καὶ τῶν τῶν λουπερκαλίων ἐορτῶν εἰς τὰ πολλὰ καθαρ-
 μῶν παρὰ τὸν ἑπιαυτὸν τελοῦσιν. ὁ δὲ παρὰ τὸν Ἰανουάριον, ἀπὸ τῶν
 Ἰανουά. δοκεῖ δὲ μοι τὸν Μάρτιον ὁ Νουμᾶς ἐπὶ τὸν ὄϊα
 τῶν Ἀρεῶν ἐκ τῆς παρὰ τὴν μετασῆσιν, βουλόμηνος ἐπὶ
 πρὸς τῆς πολεμικῆς διωάμεως παρὰ τὸν ἑπιαυτὸν τῶν πολι-
 τικῶν. ὁ γὰρ Ἰανὸς ἐν τοῖς παλαιῶσι πρὸς, εἴτε δαίμων εἴτε
 βασιλεὺς ἡρόμηνος, πολιτικὸς καὶ κρινωνικὸς, ἐκ τῶν θεῶν ἀφ' ἑρῶν λέγεται μετὰ τὸν ἑπιαυτὸν τῶν δαίμων. καὶ ἀπὸ
 τῶν πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπέσωπον, ὡς ἐτέραν ἔξ ἐτέρας τῶν βίβων παρὰ τὸν ἑπιαυτὸν. καὶ ἀπὸ τῶν
 651

A menslem intercalarem duorum & vigintidierum, quem Mercidinū vocant Romani, mensi Februa-
 rio altero quoque anno inferuit. Cæterum hoc e-
 ius remedium imparitatis opem requirebat maio-
 rem. Ordinem etiam retexit mensium, ac Mar-
 tium, qui erat primus, tertio loco posuit. Primum
 locavit eum qui fuerat sub Romulo vndecimus,
 Ianuarius. Duodecimus & vltimus tunc Februa-
 rius erat, quem nunc habent secundum. Plerique
 tamen adiunctos quoque ab Numa hos conten-
 dunt Ianuarius & Februarius, ab exordio con-
 stituisse decem mensibus annum, vt apud nonnul-
 los barbaros tribus, & in Græcia apud Arcadas
 quatuor, sex in Acarnania, Ægyptiis menstruus
 annus fuit, mox quadrimestris, vt ferunt. Qui
 quamuis regionem colant maxime nouitiam, ha-
 bentur vetustissimi, & numerum annorum in an-
 nalibus suis infinitum supputant, mensibus inter
 annos annumeratis. Nam Romanos quidem in
 menses decem, non duodecim, annum descripsis-
 se docet postremi vocabulum, quem nominant
 Decembrem. Martium ordine dictum primum ex
 eo liquet, quod eum qui est ab hoc quintus Quin-
 tilem appellant, sextum quoq; Sextilem, & ita de-
 inceps reliquos. Si vero Martio Ianuarius & Fe-
 bruarius prætexuissent, oportuisset vt Quintilem
 quidem nuncupassent eum, sed reposuissent eum
 in numero septimum. Et quidem verisimile sit, di-
 catum à Romulo Martiū, dictum ab eo simul pri-
 mum fuisse, secundum Aprilem, qui nomen à Ve-
 nere, quam Ἀφροδίτην nominant Græci, traxit: quo
 mense faciunt huic sacrum, mulieresque calendis
 redimitæ myrteis coronis lauant. Quidam non à
 Venere nomen sortitum, sed quia vox tenuis est,
 ideo Aprilem ferunt denominatū hunc menslem,
 quod vere tunc adulto, plantarum germina aper-
 riat. Id linguæ Romanæ consentiens est. Proximū
 dicunt à Maia Maium: Mercurio enim sacer est.
 Iunium à tempore anni. Sunt nonnulli qui ab æta-
 tibus indita his nomina ferant. dicuntur enim qui
 grauiore ætate sunt, maiores: iuniores, qui
 minores. Residuum mensium quæq; ab ordine
 sicut numerauerunt, ita nominarunt, Quintilem,
 Sextilem, Septembrem, Octobrem, Nouembrem,
 Decembrem. Post Quintilis à Cæsare qui deuicit
 Pompeium, Iulius: Sextilis à secundo principe cui
 cognomen fuit Augusto, vocabulum habuit. Suc-
 cedentes appellationibus suis transnominauit Do-
 mitianus, verum haud id diu. Quo trucidato rece-
 perūt suas, atq; alter Septēber, alter vocatur Octo-
 ber. Nouissimī soli, quod à primo nomen habue-
 runt ex ordine seruari. Illi autem qui adiecti à
 Numa vel traducti fuerunt, Februarius, quasi lu-
 stralis sit. Februo enim Purgo significat: plantaq;
 expiant eo tempore, & Lupercalia (quod solenne
 lustrationis pene est æmulum) celebrant. Primus
 ab Iano dictus est Ianuarius. Me quidem tenet o-
 pinio, Numam Martium à Marte appellatum pri-
 mo loco mouisse, quod artes ciuiles studeret vbiq;
 præferre bellicis. Nam Ianus inter primos vel la-
 res vel reges, ciuiliū artium fuit cultor, vitam-
 que feram atque immitem dicitur immutauisse.
 Vnde bifrontem fingunt eum, quod aliam ex a-
 lia faciem rationemque accommodauerit vita.

οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰνδῶν ἡγεῖσθαι ἀραρονύμιον, ὅσῳ βασι-
 λέας. τρεῖσι δὲ εἰσὶν οἱ τούτων μὲν κατηγορήσαντες, ὡς χειρο-
 μύθων τοῖς ἡγεῖσθαι, καὶ ἐπισημασθέντων ὅτι ἀληθῆς ἐμμεταπῆς
 ἀπὸ Νουμᾶ ἀφαιρέσθαι τὴν Ἰομπίλιαν ὅτι ἐκ Τατίας
 γεγενῆσθαι λέγουσιν, ἀλλ' ὅτι ἐτέρας γυναικῶν, ἢ ἢ βασι-
 λῶν ἔγημε, Λουκρητίας. πρῶτος δὲ οὗ ὁμολοῦσθαι τὴν
 Πομπιλίαν Μάρκῳ γαμηθῆσθαι. παῖς ἦν ὁ Μάρκιος
 ἐκείνου Μαρκίου τοῦ Νουμᾶ παρρησιαστος ἐπὶ τῆς
 βασιλείᾳ. καὶ γὰρ συμμετόκησεν εἰς Ρώμην αὐτῶν, καὶ τῆς
 συγκλήτου μετέχευε μύθους, καὶ μὲν τὴν Νουμᾶ τε-
 λῶν Οὐγγίῳ πρὸς τῆς βασιλείας εἰς ἀγῶνα καταστάς
 καὶ ἠπληθεὶς ἀπεκατέστησε. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Μάρκιος, ἔχων
 τὴν Πομπιλίαν, κατέμεινε ἐν Ρώμῃ, καὶ Μάρκιον Ἀΐχον
 ἐγέννησεν, ὃς μὲν Τύλλον Οὐγγίον ἐβασίλευσε. τοῦτον (ὡς
 λέγεται) πενταετὴ καὶ ἑξαετῶν ὁ Νουμᾶς ἐτελεύτησεν, οὐ
 ταχέως οὐδὲ ἀφιδίου ἡμορφῆς αὐτῶν τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ
 καὶ μικρὸν ὑπὸ γήραος καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομάρτυρο-
 νος, ὡς ἰσόρηκε Πείσαν, ἐτελεύτησε δὲ χρόνον οὐ πολὺ τοῖς
 ὀγδοήκοντα παρομοίως. Ἰηλῶν δὲ αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων τὸν
 βίον ἐποίησαν οἱ τε σύμμαχοι καὶ φίλοι δημόιοι, σιωπῶντες
 ἐπὶ ταῖς παφαῖς, ἀμὰ δημοσίαις ἐπιφοραῖς καὶ τεφαίοις, οἱ
 τε πατεῖκοι ὁ λέγεται ἑτάμοιοι, καὶ συμπαρόντες οἱ τῶν
 θεῶν ἱερεῖς καὶ ἄλλοι ἀπέμποντες ὅτι ἄλλος ὁμιλος, ἀναμ-
 μιγῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν, οὐχ ὡς βασιλέως παφαῖς
 γρηγορῶν παρόντες, ἀλλ' ὡς πῖνα τῶν φιλάτων ἕκαστος ἐν
 ἀκμῆ βίου ποιοῦντων θάπτων, μὲν οἰμογῆς καὶ κλαυθμῶν
 ἐπόμοιοι. πρὸς μὲν ὅτι ἔδδοσαν τὸ νεκρὸν, αὐτῶν κωλύσαντος,
 ὡς λέγεται. δύο δὲ ποιησάμοιοι λιθίνας σφραῖς, ὑπὸ τῷ
 Γαίον κλονεῖσθαι, τὴν μὲν ἐτέραν ἔχουσαν τὸ σῶμα, τὴν δὲ
 ἐτέραν, ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἀς ἐγράψατο μὲν αὐτὸς, ὡς περ οἱ τῷ
 Ἑλλήνων νομοθέται τοῖς κύρβας. ἐκ διδάξας ὅτι τοῖς ἱερεῖς ἐπὶ
 ζῶντων γεγραμμένα, καὶ πρῶτων ἔξιν τε καὶ γνώμη. ἐνεργα-
 σάμοιος αὐτοῖς, ἐκέλευσε ταῖς ἱεραῖς βίβλοις σιωπῶνται
 μὲν τῷ σώματι, ὡς οὐ καλὰς ἐν ἀψύχοις γράμμασι φο-
 ρουμένων τῷ ἀπορήτων ὅτι λογισμῶ φασι μὲν τοῖς Πυθα-
 γορῆς εἰς γραφῶν καὶ ἀπίστα τὰ σιωπῶνται, μνήμην
 ὅτι καὶ ἀπιδόσιν αὐτῶν ἀγραφοὶ ἐμποιοῖν τοῖς ἀξίοις. καὶ ταῖς
 τε πρὸς ταῖς ἀπρήτοις λεγομένης ἐν γεωμετρίας
 μεθόδους καὶ παραματείας πρὸς πῖνα τῷ ἀπιδόσιν ἐκδοθῆ-
 σαι ἐφασαν ἐπισημασθέντων δαμόνιον, μετὰ τὴν ἡνὶ καὶ κα-
 νῶ κακῶ τὴν γεγραμμένην πρὸς ἀνομίας καὶ ἀσέβειαν ἐπὶ χρο-
 μῶν ὡς τε σὺν γνῶμην ἔχον πολλὰ τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ Πυθα-
 γορᾶ Νουμᾶν φιλοσοφίαις σιωπῶνται ἐν ποσάτοις
 ὁμοίωσιν. οἱ δὲ πρὸς Ἀντίπας ἰσοροδοῖ δώδεκα μὲν (ἢ) βίβλος
 ἱεροφαλικῆς, δώδεκα δὲ ἄλλας Ἑλλήνων φιλοσόφους εἰς
 τὴν σφραῖς σιωπῶνται. τετρακοσίων δὲ πρὸς ἀφαιρέσθαι
 ἐπὶ τῶν ὑπαλοῖ μὲν ἦσαν Πόπλιος Κορινθίος καὶ Μάρκος Βαί-
 βιος ὁμοίων ὅτι μετὰ τῶν ἐπιπεσόντων, καὶ χρομῶν πρὸς ἱε-
 ραγῆτος, ἐξέωσε ταῖς σφραῖς τῷ ῥόμῃ, καὶ τῶν ἐπισημασθέντων
 ἀποπεσόντων, ἢ μὲν ἐτέρας κενὴ πρῶτα πᾶσι ὡφθη, καὶ μετὰ
 σφραῖς σφραῖς λείψανον ἔχουσα τοῦ σώματος ἐν ὅτι ἐτέρας τῶν
 γραμμάτων ἀφαιρέσθαι, ἀναγῶν μὲν αὐτὰ λέγεται Πε-
 πλιος φρατηγῶν τότε, πρὸς δὲ τὴν σὺν κληθῶν ὁρμησθαι μὴ δοκεῖν αὐτῶν θεμιτὸν (ἢ) μὲν ὅσοι ἐκπίστα τοῖς πολλοῖς
 τὰ γεγραμμένα ἡγεῖσθαι. διὸ καὶ χρομῶν εἰς τὸ χρομῶν ταῖς βίβλοις κατακαίωσιν. πᾶσι μὲν οὖν ἔπειτα τοῖς
 δικαίοις καὶ ἀγαθοῖς ἀδράσι μείζων ὡν κατόπιν ὁ μὲν τελευτῶν ἔπαινος, τοῦ φθόνου πολὺν χρόνον ὅτι ἐπιζῶντος,

A quibus etiam ex illo cognomen Regibus sit indi-
 tum. Tertii hos, quod gratia id harum familiarum
 dederint, & imagines ab Numæ successione iis
 condonauerint falsas, infectantur, Pompiliamque
 reclamant ex Tatia editam, sed ex alia fuisse vxore,
 quam post regnum adeptum duxerit, Lucretia.
 Omnes certè Pompiliam consentiunt Martio nu-
 pisse. Martius hic filius fuit illius Martii, qui ad re-
 gnum suscipiendum Numam impulit. Is enim si-
 mul cum eo cōmigravit Romam, & honoris causa
 allectus in senatum fuit. Post obitum Numæ, Tul-
 li Hostilii competitor regni quum repulsam tulif-
 set, conscivit sibi ipse mortem. Cuius filius Mar-
 tius, qui in matrimonio Pompiliam habebat, hēsit
 Romæ, & Ancum Martium, qui Tullo Hostilio in
 regno successit, procreavit. Hunc moriens Numa
 (vt traditur) quinq; natum annos reliquit. Fuit ex-
 cessus eius non subitus neq; repentinus, sed senio
 & lenta ægritudine pedetentim contabuit, vt scri-
 psit Piso. Decessit non multo plus quàm octoge-
 narius. Vitam eius socii & amici populi, qui ad ex-
 equias eius conuenerunt, etiam funere cohon-
 stauerunt, allatis publicè odoribus & coronis. Sen-
 natores lectū subierūt, ac sacerdotes deorum præ-
 sentes cum sunt prosequuti. Reliqua multitudo
 immixtis sceminis & pueris, non tanquam iustis
 assisterent senis regis, sed quasi efferret quisque ex
 charissimis vnum in flore ætatis sublatū, cuius de-
 siderio teneretur, ita cū ciulatu & planctu sequuti
 sunt. Corpus ex præcepto eius, (vt fama est) non
 cremauerunt, verum duas arcas lapideas fecerūt,
 quas cōdiderunt sub ianiculo. Quarum in vna ca-
 dauer eius positū fuit, in altera libri sacri, quos ipse,
 vt in Græcia legū scriptores tabulas, quas Cyrbas
 vocant, conscripserat, & quæ in iis expressa erant,
 quia ea tradiderat quū viueret, pōtificibus, omni-
 umq; arte & sensu imbuerat eos, sacras tabulas vnā
 cū corpore iusserat humari, cēsens nō tutò arcana
 mortuis cōmitti litteris. Eadē ductos ratione nec
 Pythagoreos memorāt præcepta sua scripto mādare,
 sed memoriā & disciplinā earū instillare dignis
 viuam. Ac quum perplexæ illæ & arcana, quas vo-
 cāt, in geometria rationes & cōmentationes essent
 indigno cuiquam inuulgatæ, denuntiare deos con-
 tenderunt, magna aliqua & inusitata clade se ad-
 missum illud scelus persequitur, vt meritò sit
 ignoscendum iis qui tam multis concurrentibus
 affinitatibus familiaritatem Numæ conciliare ni-
 tuntur cum Pythagora. Valerius Antias scriptura
 reliquit, duodecim volumina de reb. sacris, duo-
 decim item Græca alia de studio sapientiæ in ea ar-
 ca condita fuisse. Quadringentis ferè annis post
 P. Cornelio, M. Bebio cons. magnis imbrib. quum
 tumultus perruptus esset, eruit arcas illas eluuias.
 Earum opercula defluerant, atque altera prorsus
 inuenta inanis sine vllis reliquiis aut vestigio cor-
 poris humani. In altera commentarii reperti, quos
 dicitur legisse qui tum prætor erat Petilius, & in
 senatu iurasse, non videri sibi ius vel fas esse vt ea
 scripta in vulgus ederentur. quare delati in comi-
 tium libri cremati fuisse. Ita omnes bonos & pro-
 bos viros laus etiam fato functos à tergo grandior
 insequitur, quum breui post emarcescat inuidia,

cuius anteuerrat quorundam etiam fata extin- A
ctio. At verò illius gloriam sequutorum regum fe-
cerunt fortunæ illustriorem. Quinq; fuerunt, ho-
rum nouissimus pulsus regno in exilio consenuit:
reliquorum quatuor absumptus suo fato est ne-
mo, sed tres infidiis circumuenti occubuerunt. Qui
proximè Numam regnauit Tullus Hostilius,
quum plurimas illius virtutes, præcipuè & su-
pra cæteras religionem ludibrio habuisset, atque
cum lacerasset, vt inertia autorem & effœmina-
tum, euerit ciues ad bellum. Atqui ne ipse qui-
dem ferociæ inhæsit suæ, sed ex morbo graui
& difficili mutauit sententiam, ac superstitioni
succubuit longè à pietate Numæ remotæ. Quo
morbo magis ac magis alios infecit, vt fama est,
fulmine ictus.

Quando Numæ & Lycurgi vitam contexui-
mus, vtroq; explicato, non prætermittemus
(ctû operosum sit) colligere eorû discrimina. Nam
quatenus conueniant, liquet ex actibus, in quibus
sunt moderatio eorû, religio, artes ciuiles, facultas
erudiendi, & quòd rudimentû condendarû legû
petierit vterq; solum à Deo. Ex peculiarib. vtriusq;
in signibus primum in Numa est regni adeptio, in
Lycurgo traditio. Hic enim, quum id obtineret,
reddidit, ille quod non ambierat accepit: cui alii
dominatû in se priuato & alienigenæ dedere, alter
ex rege redegit se in ordine. Perhibenda res que si-
uuisse innocetia regnum: perhibenda ite regno an-
tiquiorè duxisse innocetia. Quippe superiorè ita
cõspicuum, vt dignus regno videretur, virtus red-
didit: alterû ita euexit, vt repudiaret regnû. Dein-
de quomodo musici lyras, laxâ hic & luxu diffu-
entem intendit Sparta: ille Româ ferocè & inten-
tam laxauit. At plus negotii fuit Lycurgo. nō enim
loricâ exuere, neq; ponere docuit ciues ferrû, sed
autû & argentû remouere, lectosq; & mēfas eiicere
sumptuolas, neq; omittis armis festos dies agitare
& sacra facere, sed repudiatis cœnis & comestatio-
nib. in armis & exercitiis desudare & meditari. Vn-
de ille beneuolentia & reuerentia sui dicendo ci-
ues omnia peregit, hic periculis & vulnerib. agrè
euasit superior. Lenes tamē Numæ & blandi modi
qui ex impotentib. & flagrantib. morib. ad quiete
populares & iustitiâ inflexit, deliniuitq;. Quod si
illud aduersus Ilotas institutû cõpellamur inter a-
cra Lycurgi referre, atrocissimû facinus & teterrimû,
longè moderatiore & humaniore fuisse legis-
latorè Numâ dixeris, Quippe iussis quoq; feruis,
more introducto vt Saturnalib. vnâ cum dominis
eadē epularentur mensa, libertatis gustû præbuit.
Nâ institutû hoc quoq; ferunt à Numa qui voluit
vt qui in colèdo iuuissent, partē hi ferrēt anniuersa-
fatiore fructuû. Aliq; id fabulantur illius, q̄ fuit quo
Saturni, æquabilitatis durare vestigiû, quo tēpore
nemo seruus aut dominus, omnes verò propinqui
& pares habebâtur. In summa videtur iuxta vterq;
ad cõtinentiâ populû & ad frugalitatē cõposuisse,
cæterarû virtutû ille fortitudinē magis, iustitiâ hic
fectatus, nisi sanè ex destinata actionum vtriusq;
natura & vsu diuerso dissimilis adhibenda molitio
nomiζομύων. ὅπως δὲ φαίνονται πρὸς τὴν αὐτάρχειαν ἀμφοτέροι καὶ σωφροσύνην ὁμοίως ἀρνητες τὰ πλήθη
τῶν δὲ ἄλλων ζρετῶν, ὁ μὲν τὴν ἀνδρείαν μάλλον, ὁ δὲ τὴν δικαιοσύνην ἠγαπηκώς. εἰ μὴ τὴν Δία πρὸς τὴν
ὑποκειμένην τῶν πολιτῶν ἐκατέρου φύσιν ἢ σωτήριαν, οὐχ ὁμοίαι οὔσαι, ἀνομοίας ἔδει πρὸς

ἐπίων ἢ πρὸς ἀποδηχέως· ἐμὴν δὲ ἄλλ' ἐκείνους γὰρ δόξαν
αἱ τ' ὑφ' ἑσθ' βασιλέων τύχη λαμπροτέρα ἐποίησεν. πέντε γὰρ
ζυγομύων μὲν αὐτὸν, ὁ μὲν ἔρατος ἐκπεσὼν τ' ἀρχῆς, ἐν φυ-
γῇ κατεγήρασε· τ' ἢ πτωχῶν ὁδοὶς καὶ φύσιν ἐτελεύτησεν,
ἀλλ' οἱ μὲν βῆς ἐπιβελθέντες ἐσφάγη· Ὁσίλλιος ἢ Τύλλ-
λος, ὃς μὲν Νεμῶν ἐβασίλευσε, καὶ τὰ πλήρη τ' ἐκείνους καλῶν,
ἐν τῷ πρὸς τοὺς καλῶν, τ' πρὸς τὸν δὲ λαβέειν ἐπιχλυ-
άσας καὶ κατὰ βίβας, ὡς ἀργυροῖον καὶ γυμνακώδη, πρὸς πό-
λεμον ἔβη τὸς πολίτας. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ἐν ἐιρήμει τοῖς νε-
δυμῶμασι τῶν, ἀλλ' ὑπὸ νόσῳ χαλεπῆς καὶ πολυῦπερ τ'
γνώμην ἀγασσομύων, εἰς δὲ σιδαμονίῳ ἐπέδωκεν, ἔδεν πὶ τῇ
καὶ Νεμῶν βίβας ἐπὶ ἀνομοίας· ἐπὶ τῷ μάλλον ἐνεποίησε τοῖς
ἀνομοίῳ τ' ὄντων πάντος, ὡς λέγεται, κατὰ φλεβῶν· ὑπὸ κε-
ραυνῶν.

Α Λ Π' ἐπεὶ τ' Νεμῶν καὶ Λυκέρου διεληλύθησαν βίον,
ἐκκειμένην ἀμφοῖν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἔργον ὅσα ἀποκη-
τίον στυγαγαγῆναι ἀνομοίας. αἱ μὲν γὰρ κρινότητες ἐπι-
φαίνονται τοῖς πρὸς ἑσθ' ἢ σωφροσύνη τῶν ἀνδρῶν, ἢ δι-
σέβας, ὁ πολιτικὸν, ὁ παιδολικόν, ὁ μὲν ἀρχῆς πρὸς τ'
θεῶν ἀμφοτέροις λαβῆναι τ' νομοθεσίας· τῆν ἢ ἰδίᾳ ἐκατέρου κα-
λῶν πρὸς τὸν ὅτι Νεμῶν μὲν, ἢ πρὸς ἀληθείας τ' βασιλείας, Λυ-
κέρου ἢ τῷ πρὸς ἀδούσι. ὁ μὲν γὰρ, ὅσα αἱ τῶν ἔλαβεν, ὁ δὲ, ἔχων
ἀπέδωκε καὶ τ' μὲν, κέρειον ἔπερι αὐτῶν κατέστησεν, ἰδιώτην
καὶ ξείνον ὄντα· ὁ δὲ, αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλέως ἐποίησε. καλὸν
μὲν οὖν τὸ κτήσασθαι δικαιοσύνην τὴν βασιλείαν, καλὸν ἢ τὸ
πρὸς ἐμῆσαι τὴν δικαιοσύνην τῆς βασιλείας, ἢ γὰρ ζρετῆ τ'
μὲν ἔσως ἐνδοξον κατέστησεν ὡς τε βασιλείας ἀξιοπύων, τ'
δὲ οὕτω μέγαν ἐποίησεν ὡς τε βασιλείας κατὰ φροσύνην.
δύοτερον τῶν, ἐπεὶ κατὰ φρὸς ζρεμῶναι λύρας, ὁ μὲν ἐκλε-
D λυμύων καὶ ζυφῶσαι ἐπέτεινε πρὸς τὴν Σπάρτην· ὁ δὲ τ'
Ρώμης τὸ σφοδρὸν αἴηκε καὶ σιῶτονον. ἢ μὲν γὰρ χαλεπότης
τῶν ἔργων ὡς Λυκέρου πρὸς ἑσθ'· ἢ γὰρ θῶρατος ἐκδιῶσαι καὶ
ξίφη τὸς πολίτας, κατὰ τῶν ἔπειθεν, ἀλλὰ χρυσὸν καὶ ἀργυ-
ρον ἀφῆσαι, καὶ φρωμῶν ἐκβαλῆναι πολυτελεῖς καὶ τραπέζας.
ὁ δὲ παυσαμύων πολέμων ἐορτάζειν καὶ ζυφῆ, ἀλλὰ δειπνα καὶ
πότους ἐάσαι, ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τῷ παλαίστρας ἔλαβεν, καὶ
καὶ ἀσκήν, ὅθεν ὁ μὲν, δι' ἀνομοίας καὶ ἡμῶν ἀπὸ τῶν πείθων, ἔπρα-
ξεν, ὁ δὲ, κινδυνώων καὶ βδολομύων, μόλις ἐπεκράτησεν. ἢ-
μερος μὲν τοῖς καὶ φιλαί, ζρεπος ἢ τῶ Νεμῶν μῶσα, πρὸς εἰ-
E ριῶν καὶ δικαιοσύνην μεταρρομῶν καὶ κατὰ φροσύνην
πρὸς ἀκράτων καὶ ζρεπύρων ἡθῶν τὸς πολίτας. εἰ ἢ καὶ τὸ
πρὸς τοῖς εἰλωτας ἀνακίσει πῆς ἡμῶν εἰς τὴν Λυκέρου
τῶν πολιτείας, ὡμῶν ἔργον καὶ πρὸς ἀνομῶν, μακρῶ
ζυφῆ Νεμῶν Ἐλλωικώτερον γερνέειν νομοτέτην φήσασθαι,
ὃς γὰρ καὶ τοῖς ὁμολογημύων δούλοις ἔδωκε ἡμῶν ἐλάττε-
ρας, ἐν πῆς Κερνῶν ἐστῶν μὲν τ' δεσποτῶν ἀναμειμῶ-
νοῖς ἐπίσας. καὶ γὰρ τῶ τῶ Νουμῶν πατρίων ἐν εἰ) λέγρου-
σιν, ὅτι τῶ τῶ ἐτήσιον ἀπολαύσεις καρπῶν πῆς σωφροσύνης
πρὸς ἀμῶν ὅτων. ἐνιοῖ δὲ τῶ πρὸς ὑπόμνημα τῆς Κερνῶν
F ἐκείνης ἰσονομίας ἀποσῶζεσθαι μυθολογῶσαι, ὡς μη-
δενὸς δούλου μηδὲ δεσποτου, πρῶτων ἢ συζῶν καὶ ἰσῶμῶν

Sanè virginum tunicae imae non habebant pinnas confutas, sed explicabantur, & totum incessu aperiebant femur : id quod clarissime hifce versibus ostendit Sophocles,

Stola caret, tunicam induens Hermione

Dilabidam retegii femur iuencula.

Vnde procaciores dicuntur fuisse, & primum aduersus ipsos viriles viros. Quippe domi omne imperium habebant, publicè verò de rebus maximis & dicebant & suffragium ferebant. Numa autem matronis dignationem apud viros & honorem, quem, vt raptas placarent, indulserant iis regnante Romulo, conseruauit, cæterum magna verecundia sepsit eas, curiositatem detrahit, sobrietatem docuit, silentium tenere assuefecit, vino profus interdixit, dicere ne de rebus quidem necessariis permisit sine viro. Ac quum fœmina aliquando causam in foro pro seipsa dixisset, fama est senatum Deos consuluisse ecquid hoc exemplum vrbi protenderet. Quàm autem parentes & modestas præbuerint se, exempla docent improborum. Sicut enim apud nos memoriæ mandant historici, qui primi sanguinem ciuilem fuderint, aut arma fratribus intulerint, aut extiterint parricidæ, ita recensent Romani principem nuntium vxori nullo exemplo Spurium Caruiliū remisisse, anno ab vrbe condita trigesimo trecentesimo, primam Pinarii vxorem Thalæam nomine iurgia habuisse cum foctu Gegania, Tarquinio regnante superbo. Tam rectè atque ordine temperatæ leges erant coniugales. Iam cæteræ virginum institutioni etiam leges sunt nuptiales consequentes. Lycurgus maturas & viri appetentes elocat, quo ea confociatio impellente iam natura, beneuolentiæ & amoris potius quàm odii & timoris contra naturam coactarum esset ingressio, corporaque firmiora essent ad vterum ferendum atque enitendum, velut ad nihil aliud nuberent, quàm ad pariendum. Romani natas duodecim annos & minores iungunt nuptiis, ita potissimum corpus & mores pueros illibatosq; in manum viri censentes peruenturos. Sunt autem superiora (vt patet) ad liberorum procreationem magis naturæ consentanea, hæc ad vitam coniugalem aptandis moribus. At verò in regendis pueris, eorum coetibus habendis, instituendis, confociandisque, ad cœnasq; & exercitationes & ludum componendis atque poliendis, nihilo Numam vel infimo legislatori arguit Lycurgus præstare, quum ille parentis vel libidini vel vsui permittat adolescentium disciplinam, siue quis agricultorem reddere filium, siue fabrum, siue ararium, siue tibicinem voluerit. Quasi non ad eundem finem formati à prima ætate & flecti moribus debeant, sed sicut vectores, qui nauem alius alia de re & consilio conscendunt, vigentibus periculis metu rerum propriarum in medium consulere, alioqui respectum agere vnumquenque rerum priuatarum. Ac vulgares quidem legislatores non culpes vel scientia vel potentia defectos. At verò sapienti ad regnum accito populi nuper collecti & nihil repugnantis, vbi prius elaborandum erat quàm in puerorum disciplina & iuuentute subigenda, ne seditiosi nève turbulenti euaderent moribus,

σῆσιν, ἢ πᾶσι δὲ ἐκτρέφω, καὶ νέων ἀσκησιν,

Α τὰ γὰρ ὄντι τῶ παρθενικῷ χιτῶνος αἱ πτέρυγες οὐκ ἦσαν αἰετῶν ἀμυδρῶν καὶ τῶν, ἀλλ' αἰετῶν ὄντων καὶ στυμμεγύμνων ὄντων ἐν τῷ βαδίζοντι μηρῶν. καὶ σαφέστατα ὁ γινόμενος εἰρηκεν Σοφοκλῆς ἐν τέτοις, Καὶ τὸν νεορῶν ἀστὴ ἀσπλῶς « χιτῶν Θυραῖον ἀμφὶ μηρῶν, πύσεται Ἐρμιόνας. δὲ καὶ δρα « σῦτεροι λέγονται γίνεσθαι, καὶ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον ἀνδρώδεις τοὺς ἀνδρας, αἵτε δὲ τῶν μὲν οἰκῶν ἀρχοῦν καὶ κράτος, ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις πρῶτα, καὶ γὰρ μετὰ λαμβάνουσαι καὶ παρρησίας πρὸς τῶν μεγίστων. ὁ δὲ Νεμαῖς ταῖς γαμεταῖς ὁ μὲν ἀξίωμα καὶ τὴν πρῶτον ἐτήρησε πρὸς τὸς ἀνδρας, καὶ εἶχον ὑπὸ Β Ρωμύλα θεράπιδον ἀφ' ἧς τὸν ἀπὸ τῶν ἀδῶν ὁ πολ- λῶς ἐπέστησεν αὐτοῖς, καὶ πολυπραγμοσύνην ἀφῆλε, καὶ ἠ- φῆν ἐδίδαξε, καὶ σιωπῶν εἴησεν, οἷον μὲν ἀπεχρησθῆναι ὁ πάμ- πορος, λέγων ὅτι μὴδὲ ἕσθ' ἢ αἰαχέων ἀνδρῶν αἰὲν χρωμέ- νας. λέγεται γὰρ ποτε γυναικὸς εἰπέσης δίκην ἰδίαν ἐν ἀ- γορᾷ, πέμψαι τὴν σύγκλητον εἰς θεοῦ, πτωχουμένην τίνος δρᾶ τῆ πόλεος σημεῖον εἴη ὁ γερμηιδόν. καὶ τῆς τε δῆης ἀπειθείας καὶ πρῶτος αὐτῆς μέγα τεκμήριον ἡ μνήμη τῶν χερῶν. ὡς γὰρ παρ' ἡμῖν οἱ ἰσοεικέλι γράφοι τὸς πρῶ- τοις ἢ φόνον ἐμφύλιον ἐργασασάντων, ἢ πλεμισσάντων ἀδελ- φοῖς, ἢ πατρὸς αὐτοῦ χερῶν ἢ μητρὸς γερμηιδόν, οὕτως Ρωμαῖοι μνημονόουσι ὅτι πρῶτος μὲν ἀπέπεμψατο γυναικᾶ Σπό- ρειος Καρβίλιος, καὶ τὴν Ρώμης κτίσιν ἔπεισε τελευτήσασθαι καὶ ἀφῆκε τοῖς θεοῖς τοιοῦτου γερμηιδόντος πρῶτη ὁ γυνὴ Πιναιεῖου Θαλαῖα ποιῶμα, διωέχθη πρὸς ἐκέρσιν αὐτῆς Γερμηιδόν, Ταρκυνίου Σουφῶρος βασιλεύοντος. οὕτω κα- λῶς καὶ κοσμίως τετραγυμῶν τὰ τῶν γάμων καὶ ἕσθ' ὁ νο- μοθέτης τῆ ἁλῆ τῶν παρθενῶν ἀγωγῆ καὶ τὰ πρὸς τὰς ἐκ- δόσεις ὁμολογεῖ τῶ μὲν Λυκούργου πεπείρους καὶ ὀργώσας νυμφόδοντες, ὅπως ἢτε ὁμιλία δεομένης ἢ τῆς φύσεως, χείματος ἢ καὶ φιλίας ἀρχὴ μᾶλλον ἢ μίσεως καὶ φόβου πρὸς τὴν φύσιν βιαζομένων. καὶ τὰ σώματα ῥώμην ἔχη πρὸς τὸ τὰς κήσεις αἰαφέρειν καὶ τὰς ὀδύνας, ὡς ἐστὶν ὁδὸν ἄλλο γαμουμένων ἢ τὸ τῆς τεκνώσεως ἔργον. τῶν δὲ Ρωμαίων, δωδεκαετείς καὶ νεωτέρας ἐκδιδόντων ἔτω γὰρ αἱ μέγιστα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἦθος καθαρόν καὶ ἀθικτόν ἐπὶ τῶ γα- μουῦντι γράσασθαι. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν φυσικώτερον πρὸς τεκνώσιν, τὰ δὲ ἠθικώτερον πρὸς συμβίωσιν. ἀλλὰ μὲν ὅτι τῶν τῶν τε πᾶσι δὲ καὶ σωμαγελομοῖς, καὶ παιδα- γωγίας καὶ κρινωσίας πρὸς τε δειπνα καὶ γυμνάσια καὶ παι- Ε διὰς αὐτῶν ἐμμελείας καὶ ἀφῆκεσθαι, ὁδὸν ἢ τοῦ πρῶτος τυρόντος νομοθέτου βελτίονα τὸ Νουμῶν ὁ Λυκούρ- γος ἀποδείκνυσιν, ἐπὶ ταῖς τῶν πατέρων ποιησάμενον ὅτι- θυμίας ἢ χρείας τὰς τῶν νέων ἀγωγὰς, εἴτε πῆς ἐργάτω γῆς βούλοιο ποιεῖν τὸ ἦθος, εἴτε ναυπηγῶν, ἢ χαλκῆα διδάσκειν, ἢ αὐλητικῶν, ὡς περ οὐ πρὸς ἐν τέλος ὀφείδοντες δὲ ἀρχῆς ἀγασθαι, καὶ συνεπιτρέφασθαι τοῖς ἦθεσιν, ἀλλ' οἷς εἰς ναῶν ἐπιβάτας ἔπεισον δὲ ἑτέρας ἢ κρινω χρείας καὶ πρῶτα- ρέσεως ἐν τοῖς κινδύοις μόνον φόβου τοῦ ἰδίου σιωπασθαι πρὸς τὸ κρινόν, ἄλλως δὲ τὸ καθ' αὐτὸν σκοπεῖν ἕκαστον. καὶ F τοῖς μὲν πολλοῖς οὐκ ἀξίον ἐγκαλεῖν νομοθέταις τοῖς ἐλ- λείποισιν ἢ δι' ἀγνοίας, ἢ δι' ἀσθένειας ἀνδρῶν δὲ σφῶ βα- σιλίαν πρῶτα λαβόντι δῆμου νεωστὶ σιωπασάντων καὶ πρὸς μὴδὲν ἀπιτείνοντος, πρὸς τὴν πρῶτον καὶ σπουδάσαι πρῶ- ὅπως μὴ ἀφῆκεσθαι μὴδὲ παραχρῆδεις γένοιτο τοῖς ἦθεσιν,

78
 ἀλλ' εἰς ἐνὶ χροῖον δρετῆς ἴχθους δῖος δὲ δρεχῆς πλατῆ-
 ρομοὶ καὶ τυπούρομοι συμβαίνοιν ἀλλήλοισι· ὁ δὲ παρὲς τε
 τὰλλα καὶ σωτηρίαν νόμον ἐφέλησε τῷ Λυκούργῳ. μικρὸς
 γὰρ ἦν ὁ τῷ ὄρκῳ φόβος, εἰ μὴ ἀφ' ἧς παιδείας καὶ τῆς ἀ-
 γωγῆς οἱ αἰεδδύσε τοῖς ἡγετοῖς τῶν παίδων, τὸς νόμους, καὶ σωφ-
 κείωσι τῇ ἔσφῃ τῷ ζῆλον τῆς πολιτείας· ὥστε πέντακ-
 σίων ἐτῶν πλείω χρόνον τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα ἀφαι-
 ναί τῆς νομοθεσίας, ὡς περ βαφῆς ἀκράτου καὶ ἰσχυρῆς κατὰ
 ψαμῆς. Νουμᾶ δὲ ὄψρ ἦν τέλος τῆς πολιτείας, ἐν εἰ-
 ρηνῇ καὶ φιλίᾳ τῷ Ρώμῳ ἔσφραξε, δῖος οὐκ ἐξέλιπε καὶ
 μὲν τὴν τελευτῶν ἐκείνου τῷ ἀμφίθρονον οἶκον, ὃν κεκλιμέν-
 νον αὐτὸς σκεῖνεν, ὡς περ ὄντως ἐν αὐτῷ πηλασθῶν κα-
 θήρην τὸν πόλεμον, δὲ ἀμφοτέρων αἰαπετάσαιτες, αἰ-
 μάτος καὶ νεκρῶν τῶν Ἰταλῶν ἐπέπλησαν· καὶ οὐδὲ ὀλίγον
 χρόνον ἡ καλλιῆ καὶ δικαιοσύνη κατὰ τὰς ἐμεινεν, αἵτε δὴ
 καὶ ὁ σκεδελὸν ἐν αὐτῇ τῶν παιδείᾳ οὐκ ἔχουσα, τί οἶον;
 (φῆσει τις) οὐκ ὅτι ὁ βέλτιον παρῆλθεν ἢ Ρώμῃ τοῖς πο-
 λεμικαῖς ἐρωτῶν ἐρώτημα μακρῶς ἀποκρίσεως δόμοι, οὐ
 παρὲς ἀφ' ἑσθῶν ὁ βέλτιον ἐπλούτω καὶ ἔσφραξε καὶ ἡγε-
 μονία μάλλον ἢ σωτηρία καὶ παρῶν καὶ τῇ μὲν δικαιο-
 συνῆς ἀταρκείᾳ ἡθελεῖται οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τούτῳ Λυ-
 κούργῳ πούδ' ἐβόηται, ὁ Ρώμῳ μὲν τῶν ὅτι Νουμᾶ
 κατὰ τὰς ἐξ ἀξίας, ὅτι δὴ τῶν παρῶν ποσὸν
 τῶν Λακεδαιμονίους δὲ, ἀμα τῶν παρῶν ἐκβύται τῶν
 Λυκούργου ἀφ' ἑσθῶν, ἐκ μεγίστων ταπεινοτάτοις γυμνάσαι,
 καὶ τῶν τῶν Ἑλληνῶν ἡγεμονία ἀποβαλόντας, κινδυνώσαι
 παρὲς αἰασάσεως, ἐκείνο μὲν τῶν Νουμᾶ μέγα καὶ θεῖον
 ὡς ἀληθῶς ἔσφραξε, ὁ ξένῳ μετὰ πέμπτῳ γυμνάσαι, καὶ
 πρῶτα πειθῶν μετὰ βαλεῖν, καὶ κρατῆσαι πόλεως οὐκ ἔσω συμ-
 πεπνυχίας, μήτε ὄπλων δεηθῆναι, μήτε βίας ἴνους, (ὡς
 Λυκούργος ὅτι τῷ δῆμον ἦγε τοῖς αἰετοῖς) ἀλλὰ σοφία καὶ
 δικαιοσύνη πρῶτα οὐκ ἄλλως παρῶν γυμνάσαι καὶ σωφ-
 κείωσαι.

A sed mox ab incunabulis ad unam figurati & con-
 formati formam virtutis consentirent inter se?
 Id quod Lycurgo cum ad alia multa, tum ad le-
 gum conseruationem fuit adiumento. Nam par-
 ui fuisset momenti iurifurandi religio, nisi per
 disciplinam & institutionem leges puerorum mo-
 ribus quasi tinxisset, & nutrimenta ardenti studio
 imbuisset institutorum suorum. Vnde præcipua
 & prima legum capita amplius quingentos an-
 nos, tanquam acri & valida infecta tinctura, vi-
 guerunt. Enimvero quò destinauerat Numa a-
 ctiones suas, vt in otio & tranquillitate ageret Ro-
 ma, protinus cum ipso expirauit, & ab excessu eius
 biforem ædem, quam clausam tenuerat ipse, quasi
 reuera ibi constrictum domans bellum, vtrinque
 aperuerunt, cædibusq; ac sanguine inundauerunt
 Italiam. Ita elegantissimus ille & æquissimus status
 ne modico quidem tempore durauit: quippe vin-
 culo deficiebatur institutionis. Quid ergo roges,
 numne fecit re militari Roma progressum? Qua-
 stio hæc apud homines qui progressum in pecunia
 & luxu & imperio potius quam in securitate,
 tranquillitate & continentia cum innocentia con-
 iunctis collocant, longum flagitet responsum. Et
 quidem id ipsum pro Lycurgo dicas facere, quòd
 Romani, vbi à Numæ disciplina discesserunt, tan-
 ta incrementa imperii sumpserunt: contra Lace-
 dæmonii simul atque instituta deseruerunt Ly-
 curgi, ex summo potentia apice ad infimam reci-
 derint sortem, amissoque Græciæ imperio, fue-
 rint in periculum excidii adducti. Illam tamen
 haud dubiè prærogatiuam habet Numa insignem
 & diuinam, quòd hospes ad regnum vocatus fue-
 rit, omnia cum beneuolentia mutauerit, & mode-
 ratus sit ciuitati nondum consentienti, nullis ad
 id armis vsus vel vi, quomodo aduersus popu-
 lum optimates duxit Lycurgus, sed sapientia &
 iustitia, non temeritate omnes conglutinauerit &
 colligauerit.

Π Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ο Υ

Βίοι παράλληλοι.

ΣΟΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΠΛΙΚΟΛΑ.

ΣΟΛΩΝ.

ΙΔΥΜΟΣ ὁ γραμματικὸς, ἐν τῇ παρὲς
 τῷ ἀξίῳ τῷ Σόλωνος ἀπὸ γραφῆς παρὲς
 Ἀσκληπιάδῳ, Φιλοκλέους υἱὸς τέτταρ-
 λέξιν, ἐν ἧ τῷ Σόλωνι παρὲς Εὐφορείου
 ἀποφαίνει, ὡς τῶν τῶν ἄλλων δόξαν ὅσοι μέμνηται
 Σόλωνος. Ἐξ ηκεῖνου γὰρ αὐτὸν ἀπορτες ὀμαλῆς γεγενέ-
 ναι λέγουσιν, ἀδρός οἰσία μὲν (ὡς φασί) καὶ διωάμει μέ-
 σου τῷ πολιτῷ, οἰκίας δὲ παρῶν καὶ γῆς· ἦ γὰρ
 Κοδείδης ἀνέκασεν. τῶν δὲ μητέρα τῷ Σόλωνος Ἡρα-
 κλείδης ὁ Ποιικῆς ἰσορεῖ τῆς Πεισιφρατοῦ μητρὸς ἀνεψιῶν
 γυμνάσαι. καὶ φιλία ἔσφραξε ἦν αἰετοῖς, πολλὴ μὲν ἀφ' ἧ
 τῶν συγγυμνῶν, πολλὴ δὲ ἀφ' ἧ τῶν ἀφῶν καὶ ὄρας,

P L V T A R C H I

vita comparata.

SOLONIS ET POPLICOLÆ.

SOLON.

IDYMVS grammaticus in ta-
 bularum Solonis breuiario,
 quod ad Asclepiadem scripsit,
 testimonium citat Philoclis
 cuiusdam, quo præter opinio-
 nem aliorum qui Solonis me-
 minerunt, asserit filium eum
 Phocionis fuisse. Omnes enim vno ore ab Exece-
 stide memorant genitum: viro (vti ferunt) inter ci-
 ues mediocriū facultatū, sed genere primæ familiæ.
 Duxit enim à Codro originē. Matrē Solonis He-
 raclides Ponticus matris Pisistrati fuisse consobri-
 nā tradit. fuitq; initio inter eos necessitudo ex pro-
 pinquitate magna, magna itē ex indole & forma,